

**Акча-кредит саясаты боюнча отчет
(Кыргыз Республикасында орун алган инфляцияга
баяндама).
2014-жылдын IV чейреги**

Мазмуну

Кыскача маалымат	1
1-глава. Тышкы чөйрө.....	2
1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш – өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү	2
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору	4
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү.....	7
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш.....	7
2.2. Тышкы сектор	10
3-глава. Акча-кредит саясаты	14
3.1. Акча-кредит саясатын жүзөгө ашыруу.....	14
3.2. Финансы рыногунун инструменттери	14
3.3. Монетардык индикаторлордун динамикасы.....	17
4-глава. Инфляциянын динамикасы	18
4.1. Керектөө бааларынын индекси	18
4.2. Болжолдоолорду айкын маалыматтар менен салыштыруу	19
5-глава. Орто мөөнөттүк болжолдоо	20
5.1. Тышкы чөйрө тууралуу божомолдор	20
5.2. Орто мөөнөттүк болжолдоо.....	22

Кыскача маалымат

2014-жылдын жыйынтыгы боюнча инфляция деңгээли Акча-кредит саясатынын 2014-2017-жылдарга каралган негизги багыттары менен аныкталган көрсөткүч чегинде түптөлгөн. Мында, 2014-жылдын IV чейрегинде керектөө бааларынын сезондук жогорулашы байкалган. 2014-жыл ичинде инфляция бир катар тышкы жана ички факторлордун таасирлеринин натыйжасында түптөлгөн, ал калктын керектелүүчү товарларынын жана кызмат көрсөтүүлөрүнүн негизги түрлөрүнө баалардын өсүшүнө алып келген. Өлкөнүн айыл чарбасында өндүрүш көлөмүнүн түшүүсү; жалпы дүйнөлүк, анын ичинде соода боюнча негизги өнөктөш – өлкөлөрдүн финансы рынокторунда АКШ долларынын позициясынын бекемделиши; күйүүчү-майлоочу материалдарга өткөрүү бааларынын жогорулашы; импорттолгон буудай наркынын көбөйүшү; турак жай-коммуналдык чарба кызмат көрсөтүүлөрүнө тарифтердин жогорулашы негизги мындай факторлордон болгон. Инфляция жылдык мааниде алганда 2014-жылдын III чейрегинин акырына 7,4 пайыздан IV чейректин акырына 10,5 пайызга чейин жогорулаган. Инфляциянын динамикасы ушул мезгил ичинде, негизинен сезондук фактор, ички бааларга АКШ долларынын сомго карата алмашуу курсунун өсүш эффектисинин таасири, ошондой эле тышкы факторлорго байланыштуу инфляциялык күтүүлөр менен аныкталган. Бүтүндөй алганда, инфляциянын орточо жылдык мааниси 2014-жылы 7,5 пайызды түзгөн.

Өлкөдө экономикалык өсүш арымынын басандашы IV чейректе да уланган. Алдын ала маалыматтар боюнча, ИДӨнүн реалдуу өсүшү 2014-жылы 3,6 пайызды (2014-жылдын январь-сентябрь айларында – 3,8 пайызды) түзгөн. IV чейректе экономикадагы тенденциялар кызмат көрсөтүүлөр, курулуш жана айыл чарба секторлорундагы өсүшүнө, ошондой эле өнөр жай секторунда өндүрүш көлөмүнүн төмөндөөсүнө байланыштуу болгон.

2014-жылдын жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджеттин тартыштыгы 1,9 млрд. сомду же ИДӨгө карата 0,5 пайызды түзгөн (2013-жылы 2,3 млрд. сом же ИДӨгө карата 0,7 пайыз өлчөмүндө тартыштык байкалган). Бүтүндөй алганда, 2014-жыл ичинде кирешелер 2013-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 17,2 пайызга өскөн, ал эми мамлекеттик бюджеттин жалпы чыгашалары 16,3 пайызга көбөйгөн. 2014-жылы республикалык бюджеттин киреше бөлүгүн аткаруу 103,0 пайызды түзгөн, бул салыктык кирешелерди жыйноо боюнча планды 101,3 пайызга жана салыктык эмес кирешелерди 113,8 пайызга аткаруу натыйжасынан болгон. Республикалык бюджеттин чыгаша бөлүгүн каржылоо 97,7 пайызга аткарылган.

2014-жылдын IV чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми (балансы) терс түптөлгөн, анын сальдосу 69,3 млн. АКШ долларында бааланат. Күндөлүк эсептин тартыштыгы 42,4 пайызга көбөйүп, 241,6 млн. АКШ долларын (ИДӨгө карата 13,3 пайызды) түзөт. Белгиленген динамика, негизинен, күндөлүк трансферттердин эсеби боюнча көрсөткүчтөрдүн начарлоосуна байланыштуу болгон, анын сальдосу 23,0 пайызга кыскарат.

Соода боюнча негизги өнөктөш – өлкөлөрдө экономикалык өсүш арымдарынын басандашы байкалган. 2014-жылдын жыйынтыгы боюнча Кытай экономикасынын өсүш 7,4 пайызды, Россиянын – 0,6 пайызды, Казакстандын – 4,3 пайызды түзгөн.

Улуттук банк өзгөрүлмөлүү алмашуу курс саясатын жүргүзүүнү улантып, валюталык рынокто кескин өзгөрүүлөрдү текшилөө максатында жигердүү катышкан. Улуттук банктын валюталык интервенциялары боюнча таза позициясы IV чейректе 220,2 млн. АКШ долларын түзгөн. IV чейрек ичинде сом 8,0 пайызга начарлаган.

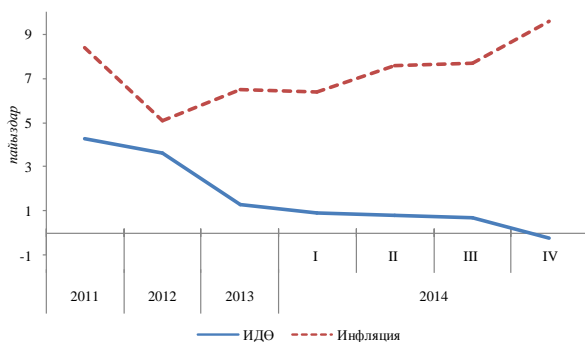
Акча базасы IV чейректе 7,3 пайызга төмөндөгөн. Чет өлкө валютасындагы депозиттердин өсүшү M2X кеңири акча массасынын бир аз өсүш арымдарын шарттаган, ал чейрек ичинде 0,9 пайызга өскөн.

1-глава. Тышкы чөйрө

1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн экономикасынын өнүгүшү

1.1.1-график. Россияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүшү

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлиги, «Блумберг» МА.

Россия

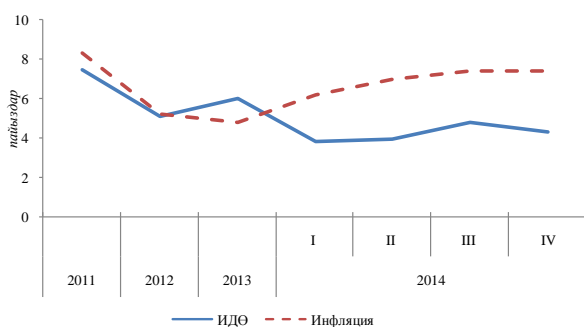
Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигинин баа берүүсү боюнча Россия экономикасынын өсүш арымы 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде 0,2 пайызга чейин төмөндөгөн. Мында, Росстаттын алдын ала берген маалыматына ылайык 2014-жылы ичинде Россиянын экономикалык өсүшү 2013-жылдагы 1,3 пайыздык өсүштөн кийин 0,6 пайыз чегинде катталып, болжолдонгон мааниден 0,1 пайыздык пунктка жогору түптөлгөн. 2014-жылы Россия экономикасынын өсүш арымынын басаңдашы, негизинен, Батыш өлкөлөрү тарабынан белгиленген санкцияларга жана 2014-жылдын экинчи жарымында мунайга баанын кыйла төмөндөшүнө байланыштуу проблемалардан улам, ошондой эле капиталдын олуттуу агылып чыгышы жана курулуш чөйрөсүндө терс динамика менен биргеликте инвестициялык жигердүүлүктүн төмөндөшү менен шартталган. Мында, 2014-жыл ичинде айыл чарбасы, кайра иштетүү өнөр жайы жана соода тармагы Россия экономикасынын өсүшүнө негизги таасирди тийгизген.

2014-жылдын төртүнчү чейрегинде мунайга баанын кескин төмөндөшүнөн улам орус рублинин кыйла нарксыздашы жана Россиянын батыш өлкөлөрүнөн азык-түлүк товарлары импортуна жооп катары белгилеген санкциялардын сакталып турушу, бул мезгил ичинде инфляция арымын кыйла жогорулаткан. Алсак, төртүнчү чейрек ичинде инфляция 2013-жылдын ушул эле мезгилиндеги 6,4 пайызга каршы, орточо алганда 9,6 пайызды түзгөн, ошол эле учурда бүтүндөй 2014-жыл ичинде инфляция деңгээли өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндеги 6,8 пайызга каршы 7,8 пайыз чегинде катталган.

Казакстан

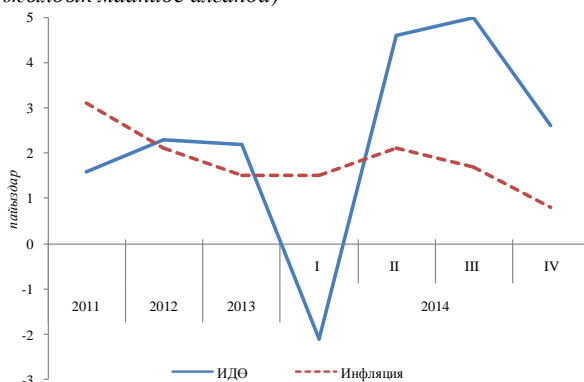
2014-жылы Казакстан экономикасы тышкы терс факторлордун таасири астында өнүгүп, жыл акырында ИДӨнүн өсүшү 2013-жылдагы 6,0 пайыздан 4,3 пайызга чейин кыскарган. Казакстан продукциясына – биринчи кезекте Россия тарабынан суроо-талаптын төмөндөшү, мунай заттары тармагында өндүрүш көлөмүнүн азайышы, 2014-жылдын февраль айындагы 19 пайыздык девальвациядан кийин керектөө

1.1.2-график. Казакстанда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүшү (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булагы: Казакстан Республикасынын статистика боюнча агенттиги

1.1. 3-график. АКШда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүшү (жылдык мааниде алганда)

Булагы: АКШ Соода министрлиги, «Рейтер» МА

талабынын чектелиши, ошондой эле дүйнөлүк рынокто мунайга жана металлга баанын төмөндөшү ИДӨсүнүн өсүш арымынын басандашынын негизги себебинен болгон.

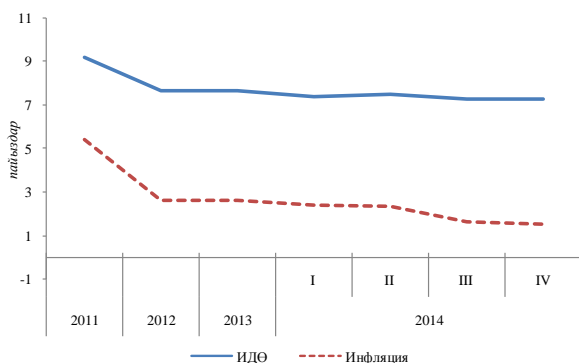
2014-жылдын февраль айында улуттук валютанын алмашуу курсун корректировкалоо жана андан улам импорттолуучу товарлар наркынын өсүшү, ошондой эле Казакстандын ички рыногунда мунай заттарына сезондук тартыштыктын орун алышынан улам бензин жана дизель отуна баанын артышы Казакстанда инфляция деңгээлинин жогорулоосун шарттаган. Алсак, 2014-жылдын декабрь айында Казакстанда инфляция 2013-жылдын декабрь айындагыга салыштырганда 7,4 пайызды түзгөн, ал эми инфляциянын орточо жылдык мааниси – 6,7 пайыз чегинде катталган. Өткөн жыл ичинде азык-түлүк товарларына баа 8,0 пайызга, азык-түлүктөн башка товарларга баа – 7,8 пайызга жана акы төлөнүүчү кызматтарга баа 6,4 пайызга жогорулаган.

АКШ

Америка экономикасында 2010-жылдан берки эң жогорку өсүш арым 2014-жылы катталган – 2013-жылга салыштырганда АКШ ИДӨсү 2,4 пайызга өскөн. 2014-жылдын биринчи чейрегинде алгылыксыз аба-ырайы шарттарынан улам экономикалык жигердүүлүктүн басандашы экинчи жана үчүнчү чейректеги жигердүү өсүш менен компенсацияланган. 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде экономиканын өсүш арымы 2,6 пайызды түзгөн. Өздүк керектөөгө чыгашалардын алгылыктуу динамикасынын сакталып турушу, ошондой эле инвестициялар жана экспорт көлөмүнүн жогорулашы төртүнчү чейректе экономиканын өсүшүн шарттаган. Ушуну менен бирге эле, импорт көлөмүнүн кыйла өсүшү жана мамлекеттин күндөлүк чыгашаларынын кыскарышы байкалган, бул ИДӨнүн өсүшүнө басандатуучу таасирин тийгизген. ФРСнын сандык жеңилдетүү программасы, күтүлгөндөй эле 2014-жылдын октябрь айынын акырында токтотулган.

2014-жылдын декабрь айында КБИнин өсүшү ноябрь айында катталган деңгээлден 0,5 пайызга төмөндөп, жылдык мааниде алганда 0,8 пайызды түзгөн. Инфляция басымын жеңилдетүүнүн башкы фактору катары отун-энергетика тобуна кирген товарлар жана кызмат көрсөтүүлөргө баанын төмөндөшү болгон.

1.1.4-график. Кытайда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүшү (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу

Кытай

Кытай экономикасы “жаңы норма” аталышындагы салыштырмалуу төмөн өсүш багытына өткөндүгү байкалган. Расмий баа берүүлөргө ылайык, 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде Кытай Эл Республикасынын экономикасы өткөн жылдагы тиешелүү чейрекке караганда 7,3 пайызга жогорулаган. Бүтүндөй алганда 2014-жылы ичинде өлкөнүн ИДӨ көлөмүнүн өсүшү 2013-жылы катталган 7,7 пайыздан төмөндөп 7,4 пайыз чегинде түптөлгөн. Экономиканын өсүш арымынын төмөндөшү, эң башкысы, Кытай Эл Республикасынын Өкмөтүнүн экономикалык түзүмдүк реформалоолору, ошондой эле аны менен байланыштуу башка экономика тармактарына терс таасирин тийгизген кыймылсыз мүлк рыногунун кыскарышы менен шартталган. 2013-жылга салыштырганда өнөр жай өндүрүшүнүн, негизги фондуларга инвестициялардын жана чекене соода көлөмүнүн өсүш арымы бир аз гана кыскарган. Мында иш менен камсыз болгондордун санынын өсүшү жана экономика түзүмүнүн жакшыруусу белгиленген. Экономикада кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсүнүн ролу жогорулаган, ал эми түпкү керектөөгө чыгашалар ИДӨнүн 51,2 пайызына жеткен.

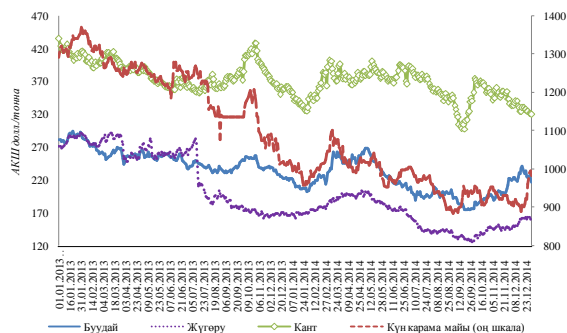
Кытай Эл Республикасында инфляциянын орточо көрсөткүчү 2014-жыл ичинде 2,0 пайызды түзгөн. Мында декабрь айында КБИнин өсүшү жылдык мааниде алганда 1,5 пайызды түзгөн.

1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

Азык-түлүк рыногу

1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баа динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

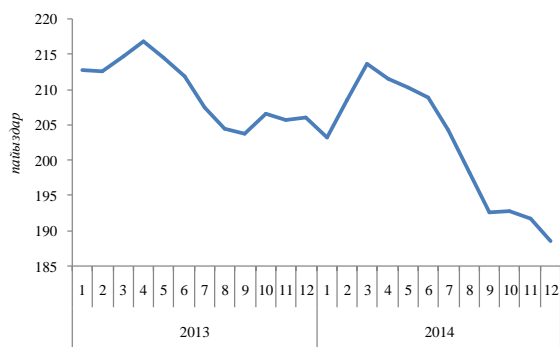

2014-жылдын баш жагынан бери дүйнөлүк сунуш көлөмүнүн кыйла өсүшүнүн жана көпчүлүк соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө жакшы түшүмдүн күтүлүшүнүн алкагында дүйнөлүк азык-түлүк рыногунда байкалган баанын төмөндөө тенденциясы, дан өсүмдүктөрүнө жана өсүмдүк майына баанын бекемделишинин натыйжасында 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде волатилдүү динамикага өзгөргөн.

2014-жылдын төртүнчү чейреги ичинде дүйнөлүк рыноктордо дан өсүмдүктөрүнө, тактап айтканда жүгөрүгө жана буудайга баанын жогорулашы, Францияда жана Канадада жаңы сапаттуу буудай түшүмүнө тартыштык, түштүк жарым шарда жаңы буудай түшүмүнө тиешелүү алгылыксыз болжолдоолор, сапаттуу дан эгиндерин сунуштаган регион катары

1.2.2-график. ФАО азык-түлүккө баа индексинин динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

эсептелинген Россия жана Казакстанда түшүм начар алынгандыгынан импортерлордун буудайга жогорку суроо-талабы сыяктуу факторлордун таасири астында, ошондой эле Россия Федерациясынын дан эгиндери экспортуна чектөөлөрдү белгилешинен улам келип чыккан кооптонуулардан улам жүргөн.

Болжолдоого алынган мезгил ичинде өсүмдүк майы рыногунда негизинен, котировкалардын төмөндөшү белгиленген, ал 2014-жылдын декабрь айынын баш жагына чейин уланган. Малайзияда катуу жаан-чачындан улам пальма плантацияларын суу каптап кеткендигинен, декабрь айында өсүмдүк майына баа жогорулап кеткен. Пальма майын экспорттоого чектөөлөр, рапс жана күн карама майы сыяктуу өсүмдүк майларга баага таасирин тийгизген.

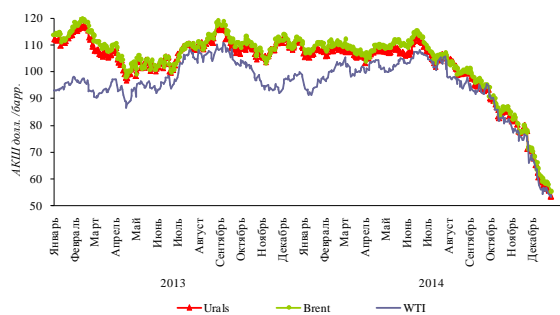
2014-жылдын төртүнчү чейрегинде кантка дүйнөлүк баа төмөндөгөндүгү байкалган. Азия өлкөлөрүндө бул кант көлөмүнүн жетиштүү болушуна алып келген.

2014-жылдын төртүнчү чейрегинин жыйынтыгы боюнча ФАО азык-түлүк баа индексинин орточо мааниси өткөн жылдагы ушул эле көрсөткүчкө салыштырганда 7,3 пайызга төмөндөп, 191,1 пунктту түзгөн.

Энергия продукциялар рыногу

1.2.3-график. Мунайга баа динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

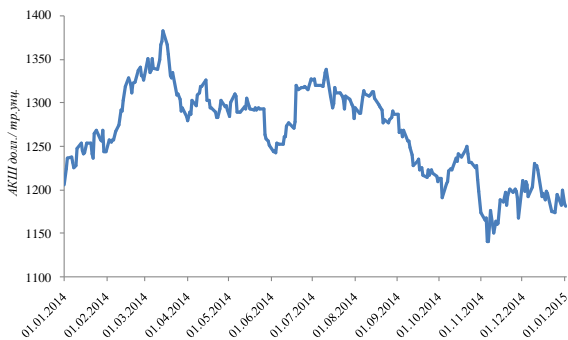

Төртүнчү чейрек ичинде дүйнөлүк рынокто мунайга баа төмөндөгөн, бул сунуштун суроо-талаптан арткандыгынан жана дүйнөдө геосаясий абалдын курчусунун натыйжасында келип чыккан. АКШда сланец мунайын өндүрүү көлөмүн көбөйтүүнүн алкагында баанын төмөндөшүнө алып келген негизги жагдай – бул, дүйнөлүк рынокто баа төмөн болгондугуна карабастан, ОПЕКтин картель жолу менен мунайдын өндүрүш көлөмүн сактоо чечимин кабыл алгандыгы болгон. АКШ ФРСсынын сандык жеңилдетүү программасын аяктоодон улам доллардын бекемделиши рынокко төмөндөтүү басымын уланткан. Ошентип, 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде мунайдын негизги түрлөрүнө (Urals, Brent, WTI) баа баррелине 53,5-94,3 АКШ доллары диапазонунда өзгөрүп турган.

2014-жыл ичинде орточо алганда Brent маркасындагы мунайга баа 2013-жылы катталган орточо баадан 9,3 пайызга төмөндөп, 99,4 АКШ доллары чегинде калыптанган.

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы
(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

2014-жылдын төртүнчү чейрегинде дүйнөнүн ар кайсы региондорунда экономикалык өсүш ар тараптуу калыптанышы шартында алтын рыногунда өзгөрмөлүү жагдай түптөлгөн. Ири европа өлкөлөрүнүн, Япониянын жана Кытай Эл Республикасынын экономикалык жигердүүлүк көрсөткүчүнүн төмөндөөсү, ошондой эле Япония менен евроаймакта монетардык демилгелөө чараларынын күчөтүлүшү коопсуз актив катары эсептелинген алтынга суроо-талапты жогорулатуу менен бирге металл наркын да жогорулаткан. Ошону менен бирге эле, АКШ экономикасынын арымдуу өсүшүнө байланыштуу америка валютасы курсу бекемделгендиги байкалган. Натыйжада, баалуу металлдын доллар түрүндө туюндурулган наркы төртүнчү чейректин акырына үчүнчү чейректин акырындагыга караганда бир аз гана төмөндөгөн. Алтын баасынын сакталышына Азия өлкөлөрүндө металлга суроо-талаптын күч алышы таасирин тийгизген. Бүтүндөй алганда 2014-жылы алтын рыногу өзгөрүлмөлүү катары мүнөздөлгөн, жыл акырына металлга баа 1,8 пайызга төмөндөгөн.

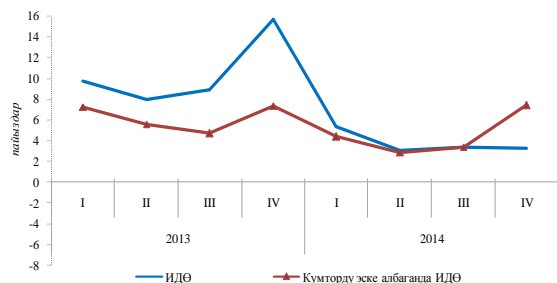
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш

Суроо-талап

2.1.1-график. ИДӨ динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

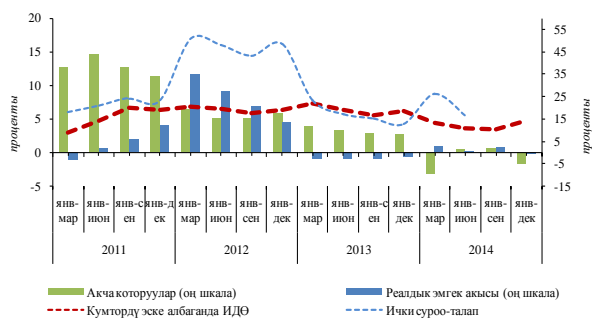
Бүтүндөй 2014-жыл ичинде байкалган динамика жыл акырында орточо-төмөн өсүшкө алып келген. Төртүнчү чейректе экономиканын орточо өсүшү кызмат көрсөтүүлөр, курулуш жана айыл-чарбанын өсүшүнө, ошондой эле өнөр жайдын төмөндөшүнө байланыштуу болгон.

Ошентип, 2014-жылы ИДӨнүн өсүшү 2013-жыл ичиндеги 10,9 пайыздык өсүшкө салыштырганда 7,3 пайыздык пунктчага төмөндөп, 3,6 пайызды түзгөн. “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканасын эске албаганда ИДӨ көлөмү төмөндөп, ал 2013-жылы ичинде 6,1 пайызга өскөндүгүнө карабастан, 4,6 пайыз чегинде катталган.

«Центерра Голд Инк.» компаниясынын пресс-релизине ылайык, “Кумтөр” алтын ишканасында өндүрүш 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде 291,6 миң унцияны же 9,1 тоннаны, 2014-жылдын жыйынтыгы боюнча 567,7 миң унцияны же 17,7 тоннаны түзгөн жана 2013-жылдын көрсөткүчүнө салыштырганда 5,4 пайызга төмөндөгөн.

2.1.2-график. Ички суроо-талаптын жана акчалай которуулардын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булак: Экономика башкармалыгынын
Макроэкономикалык анализдөө жана финансы рыногуна
иликтөөлөрдү жүргүзүү бөлүмү

2014-жылдын биринчи жарымында ички суроо-талап¹ өсүштүн орточо арымдарын көрсөтүүнү уланткан (+5,5 пайыз), бул түпкү керектөөнүн өсүш арымдарынын 2013-жылдын биринчи жарымына салыштырганда 2,8 пайызга басаңдашына байланыштуу болгон (+4,3 пайыз). Үй чарбаларынын түпкү керектөөгө чыгашаларынын өсүш динамикасынын басаңдашына экинчи жарым жыл жыйынтыгы боюнча реалдуу эмгек акынын төмөндөөсү, ошондой эле жеке адамдардын акчалай которууларынын басаңдашы таасирин тийгизген.

Өсүш арымдарынын басаңдашына карабастан, ИДӨнүн түзүмүндө керектөө мурдагыдай эле, ИДӨнүн негизги бөлүгүн түзүүдө (ИДӨгө карата 118,9 пайыз).

2014-жылдын төртүнчү чейрегинин жыйынтыгы боюнча доллар эквивалентиндеги акчалай которуулардын таза агылып кирүүсү өткөн жылдын төртүнчү чейрегине салыштырганда 22,5 пайызга кыскарып, 406,4 млн. АКШ долларын түзгөн. Бүтүндөй алганда 2014-жылы доллар эквивалентиндеги акчалай

¹2014-жыл үчүн маалыматтар жок болгондугуна байланыштуу, өткөн мезгил ичиндеги маалыматтарга шилтеме келтирилген

которуулардын таза агылып кирүүсү өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 5,1 пайызга төмөндөгөн. 2014-жылы акчалай которуулардын кыскарышы, негизинен, орус рублинин нарксыздашы жана Россия Федерациясынын экономикасында ишкердик жигердүүлүгүнүн басандашы менен шартталган.

Мамлекеттик финансы сектору

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгынын алдын ала маалыматтарына ылайык, 2014-жыл жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджет 1,9 млрд. сом өлчөмүндө (ИДӨгө карата 0,5 пайыз) тартыштык менен аткарылган, ал эми 2013-жыл жыйынтыгы боюнча 2,3 млрд. сом өлчөмүндөгү же ИДӨгө карата 0,7 пайызды түзгөн тартыштык байкалган.

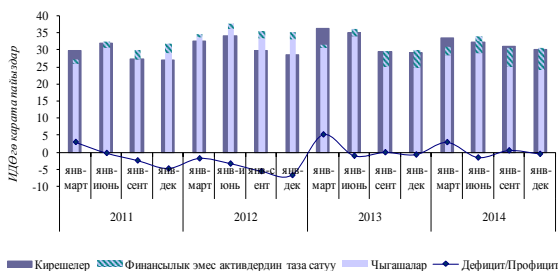
Финансылык эмес активдерди сатуудан түшкөн кирешелерди кошо алганда, мамлекеттик бюджеттин жалпы кирешелери 2013-жылдын январь-декабрь айларындагы ушул эле көрсөткүчкө салыштырганда 17,2 пайызга же 17,5 млрд. сомго көбөйүү менен 119,4 млрд. сомду (ИДӨгө карата 30,1 пайызды) түзгөн. Операциялык кирешелердин өсүшүнө олуттуу салымды салыктык кирешелер кошкон (9,6 пайыздык пункт), салыктык эмес кирешелердин салымы 6,9 пайыздык пунктту, ал эми алынган расмий трансферттердин салымы – 0,8 пайыздык пунктту түзгөн.

2014-жылы республикалык бюджеттин киреше бөлүгүн аткаруу 103,0 пайызды түзгөн, бул салыктык кирешелерди 101,3 пайызга жана салыктык эмес кирешелерди 113,9 пайызга жыйноонун натыйжасынан болгон. Мында, Мамлекеттик салык кызматынын салык жыйноо боюнча планы 101,6 пайызга, Мамлекеттик бажы кызматынын планы – 101,2 пайызга аткарылган.

2014-жыл жыйынтыгы боюнча финансылык эмес активдерди сатып алуудан чыгашаларды кошо алганда, мамлекеттик бюджеттин жалпы чыгашаларынын 16,3 пайызга, 121,3 млрд. сомго чейин (ИДӨгө карата 30,5 пайыз) өсүшү байкалган. Экономикалык классификациялоо боюнча чыгашалар түзүмүндө күндөлүк керектөөгө багытталган чыгашалардын жогору үлүшү сакталууда. Чыгашалардын өсүшүнө олуттуу салымды эмгекке төлөө боюнча чыгашалар (4,2 пайыздык пункт) (анын ичинен эмгек акыга чыгашалар – 3,9 пайыздык пункт), ошондой эле субсидиялар жана социалдык жөлөкпулдар (4,0 пайыздык пункт) кошкон.

2.1.3-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

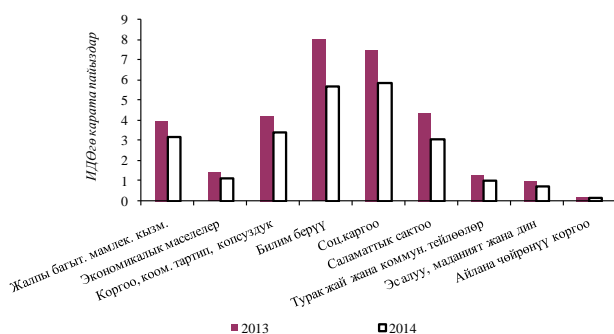
(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Экономика башкармалыгынын Макроэкономикалык анализдөө жана финансы рыногуна иликтөөлөрдү жүргүзүү бөлүмү

2.1.4-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Экономика башкармалыгынын Макроэкономикалык анализдөө жана финансы рыногуна иликтөөлөрдү жүргүзүү бөлүмү

Функционалдык классификациялоо боюнча чыгашалар түзүмүндө чыгашалардын өсүшүнө олуттуу салымды, социалдык коргоого (3,4 пайыздык пункт), коргонууга, коомдук тартипти жана коопсуздукту сактоого (2,5 пайыздык пункт), жалпы багыттагы мамлекеттик кызматтарга (2,0 пайыздык пункт), билим берүүгө (0,8 пайыздык пункт) чыгашалар кошкон. Бюджеттин чыгаша бөлүгүн каржылоо 97,8 пайызга аткарылган.

Кыргыз Республикасынын Социалдык фондусунун алдын ала маалыматтарына ылайык, Социалдык фонддун бюджетинин профицити (жыл башына карата пенсиялык фонддун калдыктарын эске алуу менен) 2014-жыл жыйынтыгы боюнча 1,0 млрд. сомду (ИДӨгө карата 0,2 пайызды) түзгөн. Социалдык фонддун бюджетинин кирешелери (жыл башына карата Пенсиялык фонддун калдыгын эске алуу менен) 2013-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 12,8 пайызга көбөйүү менен 38,6 млрд. сомду түзгөн, Социалдык фонддун бюджетинин чыгашалары 2013-жылдын көрсөткүчүнө салыштырганда 10,7 пайызга өсүп, 37,7 млрд. сомду (ИДӨгө карата 9,5 пайызды) түзгөн.

2014-жылдын январь-декабрь айларында негизги капиталга инвестицияларды өздөштүрүү деңгээли 21,6 пайызга өсүп (салыштырылуучу баада), номиналдык мааниде алганда 105,8 млрд. сомду түзгөн.

Кароого алынган мезгил ичинде негизги капиталга инвестицияларды бөлүштүрүүнүн негизги секторлорунан болуп өнөр жай жана кызмат көрсөтүүлөр сектору калууда. Өнөр жайда негизги капиталга инвестициялардын өсүшү кайра иштетүү өндүрүш объектилерин куруу, электр энергиясы, газ, буу жана кондицияланган аба менен камсыз кылуу (жабдуу) көлөмүнүн көбөйүшү менен камсыздалган. Бул кызмат көрсөтүүлөрдө негизги көлөм транспортко, мейманкана жана тойканаларга, кыймылсыз мүлк менен операцияларга, билим берүү, искусство, оюн-зоок жана эс алуу, башка тейлөө иш-чөйрөсүнө жана турак-жай курулушуна туура келген.

Мында, негизги капиталга: айыл чарба, токой чарба жана балык кармоо, суу менен камсыз кылуу, калдыктарды тазалоо жана иштетүү, маалымат жана байланыш, финансылык ортомчулук жана камсыздандыруу, ошондой эле саламаттыкты сактоо объекттерин курууга инвестициялар көлөмүнүн төмөндөөсү белгиленген.

2.1.1-таблица. Негизги капиталга каржылоо булактары боюнча инвестициялар (млн. сом, пайыздар)

	млн. сом		үлүшү, пайыздар	
	2013-ж.	2014-ж.	2013-ж.	2014-ж.
Бардыгы	82 874,5	105 821,8	100,0	100,0
Ички инвестициялар	52 622,6	62 908,0	63,5	59,4
Республикалык бюджет (өзгөчө кырдаалга кеткен каражаттарды кошо алганда)	2 844,1	3 217,7	3,4	3,0
Жергиликтүү бюджет	939,3	884,7	1,1	0,8
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	29 415,6	35 607,8	35,5	33,6
Банктын кредити	749,2	574,5	0,9	0,5
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайбар-салага каражаттарын кошо алганда)	18 674,4	22 623,3	22,5	21,4
Тышкы инвестициялар	30 251,9	42 913,8	36,5	40,6
Чет өлкө кредити	12 397,4	32 940,6	15,0	31,1
Тике чет өлкө инвестициялары	15 633,0	7 637,4	18,9	7,2
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	2 221,5	2 335,8	2,7	2,2

Булак: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

Каржылоо, мурдагыдай эле, ички булактардын эсебинен жүзөгө ашырылган, мында, негизги үлүш ишканалардын жана уюмдардын каражаттарына жана калктын каражаттарына туура келген.

Сунуш

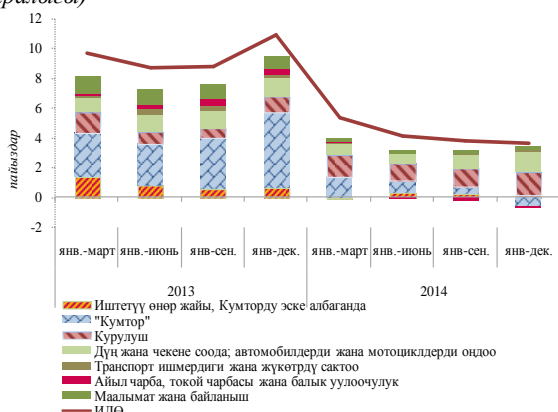
2014-жылы ИДӨнүн өсүшү кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсү жана курулуш сектору тарабынан алгылыктуу салым менен камсыздалган, мында, өнөр жай жана айыл чарба сектору ИДӨнүн калыптанышына терс таасир тийгизген.

Кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсүндө тиешелүүлүгүнө жараша 9,4 жана 3,9 пайызды түзгөн автоунаа жана мотоцикл сатуудан тышкары, чекене сатуу жана дүң соода көлөмүнүн өсүшүнүн эсебинен соода сектору негизги салымды кошкон. Мурдагыдай эле, жүгүртүү түзүмүндө олуттуу салыштырма салмакты чекене соода (53,1 пайыз) жана дүң соода (31,3 пайыз) ээлейт. Курулуш секторунун салымы, пландаштырылган долбоорлорду жүзөгө ашыруунун эсебинен туруктуу динамиканын сакталышы менен камсыздалган.

2014-жылы айыл чарбасында өндүрүш көлөмүнүн кыскарышына алгылыксыз аба ырайы шарттары таасир эткен, мунун натыйжасында өсүмдүктөрдүн түшүмдүүлүгү төмөндөгөндүгү белгиленген. 2014-жыл ичинде бүтүндөй алганда өсүмдүк өстүрүү көлөмү 4,6 пайызга кыскарган. Мында өсүмдүк өстүрүү продукциялары төмөндөгөндүгүнө карабастан, мал чарбасында продукциялардын өсүшү өлкөнүн бардык региондорунда катталган. Өнөр жай жагындагы арымдардын басандашы негизинен негизги металлдарды өндүрүүнүн ("Кумтөр" алтын кенин казып алуу ишканасындагы өндүрүштүн кыскарышы), текстиль, кийим тигүү, машиналар жана жабдуулар, унаа каражаттары өндүрүшүнүн жана химия продукцияларынын төмөндөшү менен байланыштуу болгон.

2.1.5-график. ИДӨнүн өсүшүнө негизги тармактардын салымы

(өткөн жылдын мезгил аралыгына тиешелүү мезгил аралыгы)

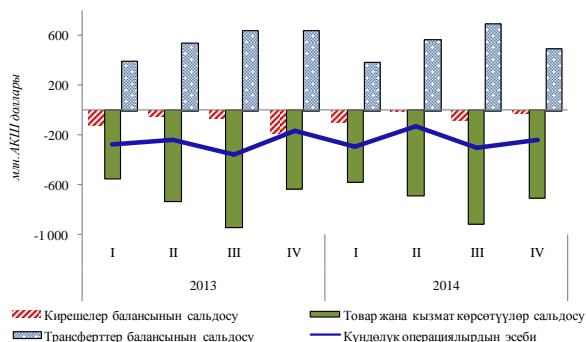

Булагы: УСК

2.2. Тышкы сектор

Алдын ала алынган болжолдуу маалыматтарга ылайык, 2014-жылдын төртүнчү чейрегинин жыйынтыгы боюнча күндөлүк эсеп тартыштыгы 42,4 пайызга өсүп, 241,6 млн. АКШ долларын түзөт (кошумча эсептөөлөрдү эске албаганда – 335,0 млн. АКШ доллары), бул ИДӨгө карата 13,3 пайызды түзөт. Күндөлүк операциялар эсебинин абалынын начарлашына негизинен күндөлүк трансферттердин

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

Эскертүү: Мунай заттарын реэкспорттоо жана “алып сатарлардын” соодасы боюнча кошумча эсептөөлөрдү эске алуу менен алдын ала алынган болжолдуу маалыматтар боюнча

2.2.1. Кыргыз Республикасынын соода теңдеми¹

(млн. АКШ доллары)

	2012	2013	2013 4 кв.	2014 [*] 4 кв.	Өзг-үү %	Өзг-үү млн. долл.
Соода теңдеми (кошумча эсептөөлөрүн эске алуу менен)	-2 318,9	-2 815,4	-732,3	-770,0	5,1	-37,7
Соода теңдеми ¹	-3 210,6	-3 565,2	-843,0	-863,4	2,4	-20,3
Экспорт (ФОБ) (кошумча эсептөөлөрүн эске алуу менен)	2 846,1	2 798,2	929,9	750,5	-19,3	-179,4
Экспорт (ФОБ) ¹	1 954,4	2 048,4	819,2	657,1	-19,8	-162,1
Алтын	562,3	736,8	439,0	314,4	-28,4	-124,6
Импорт (ФОБ)	5 165,1	5 613,6	1 662,2	1 520,5	-8,5	-141,7
Мунайпродуктылар	1 077,5	1 186,7	385,8	322,3	-16,5	-63,6

¹Мунай заттарын реэкспорттоо жана “алып сатарлардын” соодасы боюнча Улуттук банктын кошумча эсептөөлөрүн эске албаганда, УСКнын 2014-жылдын январь-ноябрь айлары ичиндеги айкын маалыматтарынын жана Мамлекеттик бажы кызматынын декабрь айы үчүн алдын ала маалыматтарынын негизинде

динамикасы таасирин тийгизет.

Отчеттук мезгил ичинде Кыргыз Республикасынын соода тартыштыгы 2013-жылдын төртүнчү чейрегинен 5,1 пайызга жогору деңгээлде түптөлүшү күтүлөт, ал 770,0 млн. АКШ долларын түзөт (кошумча эсептөөлөрдү эске албаганда – 863,4 млн. АКШ доллары). Соода теңдеми төмөнкү негизги факторлордун эсебинен түптөлөт:

- алтынды алып чыгуу деңгээлинин 28,4 пайызга кыскарышы (абсолюттук мааниде 124,6 млн. АКШ долларына);

- алтынды жана Улуттук банктын кошумча эсептөөлөрүн эске алуусуз экспорттун 9,9 пайызга төмөндөшү (абсолюттук мааниде 37,5 млн. АКШ долларына);

- мунай заттарын реэкспорттоо боюнча Улуттук банктын кошумча эсептөөлөрүнүн 17,3 млн. АКШ долларына төмөндөшү;

- энергия продукциялары импортунун 16,5 пайызга кыскарышы (абсолюттук мааниде 63,6 млн. АКШ долларына);

- энергия продукцияларын эске албаганда импорттун 6,1 пайызга кыскарышы (абсолюттук мааниде алганда 78,1 млн. АКШ долларына).

Товар экспорту (Улуттук банктын кошумча эсептөөлөрүн эске алуу менен ФОБ баасында) 2014-жылдын төртүнчү чейреги ичинде 750,5 млн. АКШ долларын түзүп (кошумча эсептөөлөрдү эске албаганда – 657,1 млн. АКШ доллары) 2013-жылдын ушул эле мезгилиндеги көрсөткүчкө салыштырганда 19,3 пайызга кыскарат.

Күтүлгөндөй эле, берүүлөрдүн айкын көлөмү 23,5 пайызга жана берүүлөрдүн айкын орточо экспорттук баасы 6,4 пайызга төмөндөшүнөн улам, алтынды экспорттоо көлөмү 28,4 пайызга кыскарат. Алтынды жана Улуттук банктын кошумча эсептөөлөрүн эске албаганда экспорт 9,9 пайызга азайып, 342,7 млн. АКШ доллар деңгээлинде түптөлөт. Буга, Улуттук банктын берген баасы боюнча, жашылчаларды, авиакеросинди, чоюнду жана болотту, баалуулукка жатпаган металлдарды, механизм тетиктерин жана ага тиешелүү жабдууларды, шаймандарды жана приборлорду берүүлөр көлөмүнүн төмөндөшү өбөлгө түзөт. Ушуну менен бирге эле, башка органикалык эмес химиялык заттардын, тамеки заттардын, кендерди жана баалуу металлдардын кошулмаларын экспорттоо көлөмүнүн өсүшү күтүлөт.

Товарлар импорту (ФОБ бааларында) отчеттук мезгил ичинде 8,5 пайызга кыскарып, 1 520,5 млн. АКШ долларын түзөт. Импорттун төмөндөшү, негизинен, ташып келүүнүн айкын көлөмү 8,5 пайызга жана орточо контракттык баалардын 6,0 пайызга төмөндөшүнөн улам мунай заттарын

берүүнүн 14,0 пайызга кыскарышы менен (абсолюттук мааниде 53,4 млн. АКШ долларында) шартталат. Мындан тышкары, чоюн, болот жана алюминийден жасалган конструкцияларды, электр трансформаторлорун, кийим-кечелерди жана ага тиешелүүлөрдү, зымдан жасалган буюмдарды, тосмо торлорду жана жаратылыш газын берүүлөр кыскарат. Ушуну менен катар эле, башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктарын, учуучу аппараттарды жана ага байланыштуу жабдууларды, элди ташуу үчүн дайындалган жеңил автоунааларды жана унаа каражаттарын берүү көлөмү жогорулайт.

Болжолдоолорго ылайык, 2014-жылдын 4-чейрегинде кызмат көрсөтүү балансы 62,7 млн. АКШ доллар деңгээлинде оң түптөлүп, негизинен ишкердик кызмат көрсөтүү экспорту көлөмүнүн төмөндөшүнүн эсебинен 36,0 пайызга кыскарат.

Кароого алынган мезгил аралыгында кирешелер балансынын терс сальдосу 83,1 пайызга (30,3 млн. АКШ доллары) азайышы күтүлөт, бул чет өлкө инвесторлорунун Кыргызстандагы инвестициялык ишинен тике киреше алуунун кыскарышы менен шартталган.

Күндөлүк трансферттер боюнча таза агылып кирүү 495,9 млн. АКШ доллар өлчөмүндө түптөлөт, бул 2013-жылдын тиешелүү чейрегиндеги көрсөткүчкө салыштырганда 23,0 пайызга төмөн. 2014-жылдын отчеттук чейреги ичинде трансферттер боюнча төмөндөө динамикасы көбүнчө жеке трансферттер боюнча түшүүлөрдүн кыскарышы менен шартталат, жеке трансферттердин таза агылып кирүүсү 23,6 пайызга кыскарып, 446,7 млн. АКШ доллар чегинде түптөлөт.

2014-жылдын төртүнчү чейреги ичинде капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби 320,6 млн. АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо түптөлөт, бул 2013-жылдын төртүнчү чейрегинин көрсөткүчүнөн 13,8 пайызга төмөн.

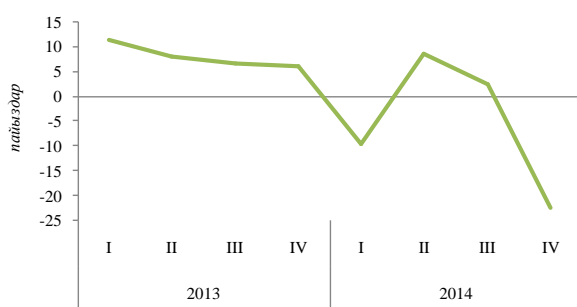
Капитал менен операциялар эсебинин сальдосу 2013-жылдын ушул эле чейрегинин көрсөткүчүнө салыштырганда 48,9 пайызга кыскарып, 17,4 млн. АКШ доллар өлчөмүндө оң түптөлүшү күтүлөт.

Кароого алынган мезгил ичинде финансылык эсептин оң сальдосу, күтүлгөндөй эле, 10,3 пайызга төмөндөп, 303,2 млн. АКШ доллар чегинде катталат. Отчеттук мезгил ичинде финансылык эсепке тике жана башка инвестициялар таасир этет.

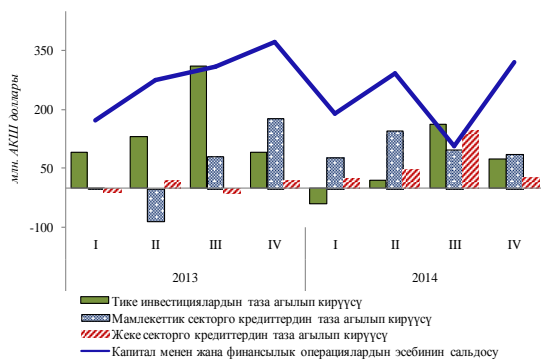
Тике инвестициялардын республикага таза агылып кирүүсү 2013-жылдын төртүнчү чейрегинин тиешелүү көрсөткүчүнөн 18,8 пайыз деңгээлинде төмөн болуп, ал 74,0 млн. АКШ долларын түзүүсү күтүлүүдө.

2.2.2-график. Иштеп жаткандардын акча которуулары

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек ичинде)

2.2.3-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби

Отчеттук мезгил ичинде “башка инвестициялар” статьясынын сальдосу 229,2 млн. АКШ доллар өлчөмүндө оң түптөлөт, бул 2013-жылдын ушул эле чейрегиндеги көрсөткүчкө караганда 5,2 пайызга төмөн. Резиденттердин милдеттенмелери отчеттук мезгил ичинде 169,5 млн. АКШ долларына жогорулайт. 2014-жылдын төртүнчү чейреги ичинде резиденттердин активдери болжолдоолор боюнча 59,6 млн. АКШ долларына төмөндөйт.

Ошентип, 2014-жылдын төртүнчү чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 69,3 млн. АКШ доллар чегинде терс сальдодо түптөлөт. Дүң эл аралык камдардын көлөмү товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 4,0 айын жабууну камсыз кылат.

Реалдуу жана номиналдык эффективдүү

алмашуу курстарынын индекстери

Алдын ала алынган маалыматтар боюнча сомдун номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси 2014-жылдын баш жагынан бери 9,6 пайызга көбөйүп, декабрь айынын акырына 122,8 түзгөн. Өсүш сомдун АКШ долларына карата нарксыздашына караганда орус рублинин АКШ долларына карата кыйла девальвацияга учурашына байланыштуу 2013-жылдын декабрь айындагы орточо курс менен салыштырганда 2014-жылдын декабрь айында сомдун орус рублине карата - 39,6 пайызга бекемделиши¹ менен шартталган. Ушуну менен катар, сомдун АКШ долларына карата 15,3 пайызга, кытай юанына карата – 13,8 пайызга жана еврого карата – 6,0 пайызга нарксыздашы катталган.

Кыргыз Республикасында инфляциянын² кыйла жогору деңгээли менен катар эле сомдун номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун индексинин жогорулашы реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индексинин жогорулашын шарттаган (РЕАК), ал 2013-жылдын декабрь айынан тартып 13,4 пайызга өсүп, 2014-жылдын декабрь айынын акырына карата 128,4 түзгөн.

2.2.2-таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	жыл (ор.)		ай өткөн жылдын башына карата				ай өткөн айга карата			
	2013 (ор.)	2014 (ор.)	2013-ж.		2014-ж.		2014-ж.		2014-ж.	
	индекс	индекс	декабрь	декабрь	декабрь	декабрь	ноябрь	декабрь	ноябрь	декабрь
РЭАК	111,9	117,2	4,8	7,1	113,3	128,4	13,6	120,6	128,4	6,5
НЭАК	111,4	114,4	2,7	7,1	112,1	122,8	9,6	115,7	122,8	6,1
РЭАК кытай юанына карата	141,4	135,0	-4,6	4,1	139,3	130,7	-6,2	129,2	130,7	1,2
НЭАК кытай юанына карата	73,2	66,3	-9,4	4,1	71,1	61,3	-13,3	61,3	61,3	0,0
РЭАК еврого карата	142,4	137,1	-3,7	4,1	138,0	143,1	3,3	140,7	143,1	1,7
НЭАК еврого карата	98,4	61,8	-37,0	4,1	65,3	61,4	-6,0	61,2	61,4	0,3
РЭАК кал. эңгесине карата	111,9	117,2	4,8	7,1	113,3	128,4	13,6	120,6	128,4	6,5
НЭАК кал. эңгесине карата	105,5	112,1	6,3	7,1	105,0	105,0	0,0	105,5	105,0	-0,5
РЭАК орус рублине карата	73,7	80,1	8,7	7,1	74,8	103,6	38,6	89,4	103,6	15,9
НЭАК орус рублине карата	111,5	121,5	9,0	7,1	113,5	158,5	39,6	135,1	158,5	17,2
РЭАК түрк лирасына карата	127,0	130,1	2,5	7,1	134,7	128,4	-4,5	124,4	128,4	3,2
НЭАК түрк лирасына карата	301,9	313,1	3,7	7,1	322,4	300,3	-6,9	296,4	300,3	1,3
РЭАК АКШ долларына карата	188,3	179,8	-4,5	4,1	189,3	174,7	-7,3	173,1	174,7	0,9
НЭАК АКШ долларына карата	98,5	89,1	-9,5	4,1	96,9	82,1	-15,3	82,8	82,1	-0,9

* алдын ала алынган маалыматтар

¹ Мында сомдун номиналдык эки тараптуу алмашуу курсу боюнча маалыматтар келтирилген, индекси эсептөө үчүн базалык мезгил катары 2000-жыл колдонулган.

² Кыргыз Республикасында инфляция 2014-жылдын ичинде 10,6 пайызды түзгөн, ал эми соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли, алдын ала эсептөөлөр боюнча, 6,8 пайызды түзгөн.

3-глава. Акча-кредит саясаты

3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

Отчеттук чейрек ичинде Улуттук банк Башкармасы эсептик чен өлчөмү боюнча: 28-октябрда - 200 базистик пунктка, 9,00 пайызга чейин; 24-ноябрда –100 б.п.,10,00 пайызга чейин; 29-декабрда – 50 базистик пунктка,10,50 пайызга чейин жогорулатуу чечимин кабыл алган. Эсептик ченге тиешелүү пайыздык чендин “чеги” боюнча 2014-жылдын 27-октябрында «овернайт» депозиттери боюнча ченди 4,0 пайызга чейин, «овернайт» кредиттери боюнча - 10,5 пайызга чейин; 24-ноябрда «овернайт» депозиттери боюнча ченди 4,5 пайызга чейин, «овернайт» кредиттери боюнча - 11,0 пайызга чейин; 29-декабрда «овернайт» кредиттери боюнча ченди 11,5 пайызга чейин жогорулатуу чечими кабыл алынган.

Чечимди кабыл алууда бир жагынан тышкы суроо-талаптын кыскаруу тобокелдиги, ал эми экинчи жагынан керектөө бааларынын өсүшү эске алынган.

Улуттук банк Башкармасынын ноябрь айындагы отурумунда негиз катары алынган экономиканы өнүктүрүү сценарийи алмашуу курсуна басымдын күчөтүлүшүн, орто мөөнөттүк мезгил ичинде пайыздык чендин жогорулашын жана акча базасынын өсүш арымынын кыскаруусун божомолдогон.

Айкын маалыматтар боюнча 2014-жылдын төртүнчү чейреги ичинде сом 8,0 пайызга нарксыздаган; 2014-жылдын акырына карата акча базасынын көлөмү үчүнчү чейрекке салыштырганда 7,3 пайызга төмөндөө менен 64,5 млрд. сомду түзгөн, жылдык мааниде алганда төмөндөө 11,9 пайыз чегинде калыптанган.

Улуттук банк төртүнчү чейрек ичинде төмөнкү акча-кредит операцияларын ишке ашырган:

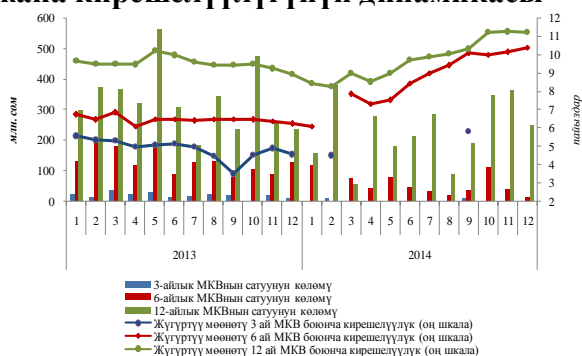
- Улуттук банк банктар аралык валюта рыногунда 225,3 АКШ доллар суммасында АКШ долларын сатуу боюнча операцияларды жүргүзгөн;
- Улуттук банктын жүгүртүүдөгү ноталар көлөмү төртүнчү чейректин акырына карата 1 328,3 млн. сомду түзгөн;
- «овернайт» депозиттеринин орто күндүк көлөмү 989,6 млн. сом, ал эми дүң көлөмү – 55 415,5 млн. сом чегинде калыптанган;
- «овернайт» кредиттеринин орто күндүк көлөмү 254,9 млн. сомду, ал эми дүң көлөмү – 5 608,4 млн. сомду түзгөн;
- 2014-жылдын акырына берилген кайра каржылоо кредиттери боюнча коммерциялык банктардын карыз калдыгы 3 505,2 млн. сомду түзгөн.
- Улуттук банктын ички рынокто алтынды сатып алуусу 117,8 млн. сом түзгөн.

3.2. Финансырыногунун инструменттери

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

МКВ

3.2.1-график. МКВнын сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

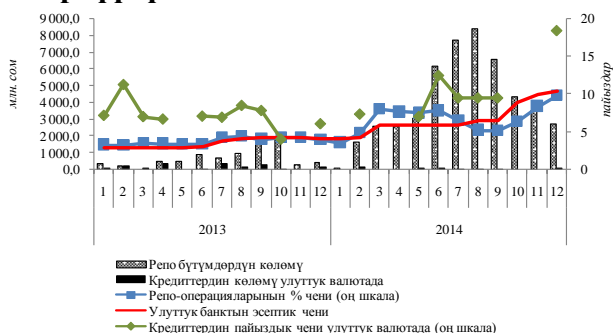
Финансы министрлиги төртүнчү чейрек ичинде жүгүртүү мөөнөтү 6 жана 12 ай болгон векселдерди жайгаштырууга сунуштаган. 2014-жылдын октябрь-декабрь айлары ичинде векселдердин жарыяланган жалпы көлөмү өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 4,9 пайызга бир аз төмөндөө менен 1,3 млрд. сомду түзгөн. Мезгилдин акырына карата жүгүртүүдөгү баалуу кагаздар көлөмү жыл башынан тартып 34,6 пайызга төмөндөө менен 3,0 млрд. сом чегинде калыптанган. Суроо-талап көлөмүнүн (-11,9

3.2.2 -график. МКОнун сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

пайыз) төмөндөшүнө байланыштуу сатуу көлөмү да (-18,1 пайызга) кыскарган. Төртүнчү чейрек ичинде сатуу көлөмү 1,0 млн. сомду түзгөн. 2014-жылдын октябрь-декабрь айларында мамлекеттик сазына векселдеринин баалуу кагаздар рыногунда кайгаштырылуучу бардык сегменттери боюнча орто айлык кирешелүүлүгүнүн жогорулагандыгы сатталган. Ошентип, кароого алынып жаткан мезгил ичинде мамлекеттик казына векселдеринин калпы орточо алынган кирешелүүлүгү 11,1 пайызды (+2,7 п.п.) түзгөн.

3.2.3-график. Кредит ресурстарынын банктар аралык рыногундагы жигердүүлүк

МКО

Төртүнчү чейрек ичинде МКО рыногунда 2 жана 3 жылдык баалуу кагаздар сунушталган. 2014-жылдын декабрь айынын акырына карата жүгүртүүдөгү МКО көлөмү жыл башынан тартып 24,7 пайызга көбөйүү менен 7,2 млрд. сомду түзгөн. 2014-жылдын төртүнчү чейреги үчүн МКО эмиссиясынын жарыяланган көлөмү өткөн жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 30,3 пайызга көбөйүү менен 663,0 млн. сомду түзгөн. Суроо-талап көлөмүнүн (+9,5 пайыз) жана сатуу көлөмүнүн (+16,5 пайыз) көбөйүшүнөн улам, орточо алынган кирешелүүлүк деңгээлинин (+1,1 п.п.) жогорулашы катталган. 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде сатуу көлөмү 616,3 млн. сомду түзгөн. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде бардык МКОнун орточо алынган кирешелүүлүгү 15,1 пайызды түзгөн.

3.2.4-график. Улуттук банктын чендери жана банктар аралык операциялар

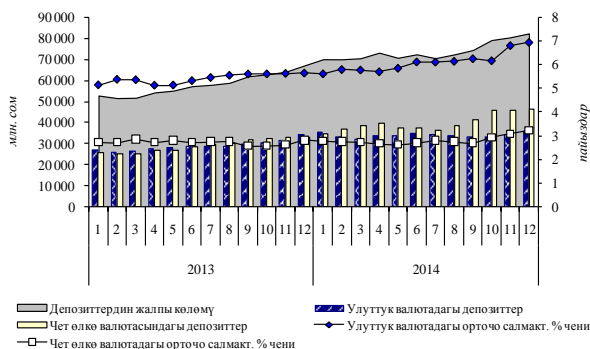
Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу

Банктар аралык рынокто 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде катышуучулардын жогору жигердүүлүк тенденциясы уланган. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде сом түрүндө насыялардын (займ) жалпы көлөмү 16,4 млрд. сомду түзгөн, айрыкча ал овернайт кредиттер көлөмүнүн 5,6 млрд. сомго чейин, 15,2 эсе жана репо шарттарында бүтүмдөрдүн 4,2 эсе, 10,6 млрд. сомго чейин (орточо алынган чен 8,2 пайыз) көбөйүүнүн эсебинен болгон. Улуттук валютала стандарттык шарттарда берилген кредиттердин көлөмү 120,0 млн. сомго төмөндөгөн. Чет өлкө валютасындагы бүтүмдөр 115,2 млн. сом суммасында ишке ашырылган.

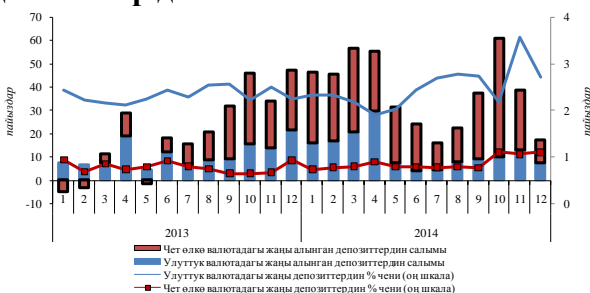
3.2.5-график. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда чендердин жана репо бүтүм көлөмүнүн динамикасы

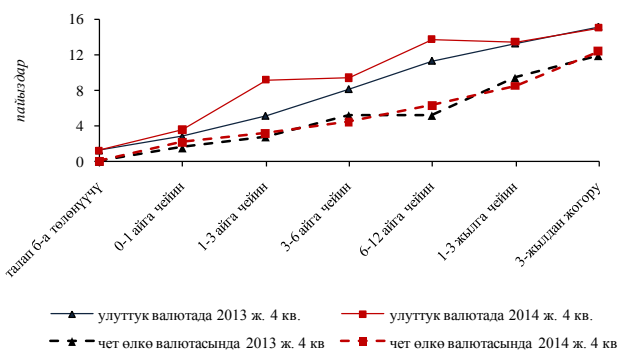
3.2.6-график. Коммерциялык банктардын депозиттер динамикасы

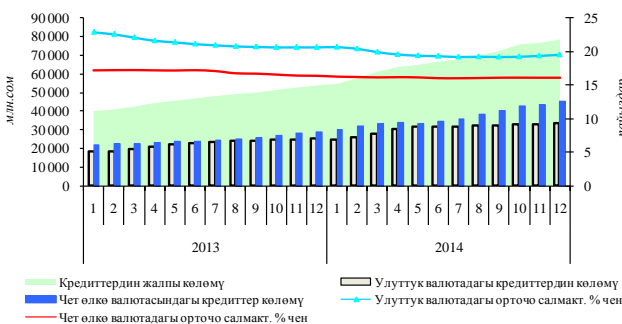
3.2.7-график. Жаңыдан кабыл алынган депозиттер динамикасы

3.2.8-график. Мөөнөттүүлүк категориялары боюнча улуттук валютада жана чет өлкө валютасындагы жаңы депозиттер боюнча чен

3.2.9-график. Бир мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредиттик карызынын динамикасы

Депозит рыногу

Коммерциялык банктардын 2014-жылдын төртүнчү чейрегинин акырына карата депозиттик базасынын көлөмү жыл башынан тартып 22,6 пайызга көбөйүү менен 82,5 млрд. сомду түзгөн. Чет өлкө валютасындагы депозиттер сомдук эквивалентте 41,6 пайызга, 46,5 млрд. сомго чейин, ал эми улуттук валютадагы депозиттер 4,5 пайызга, 36,0 млрд. сомго чейин көбөйгөн.

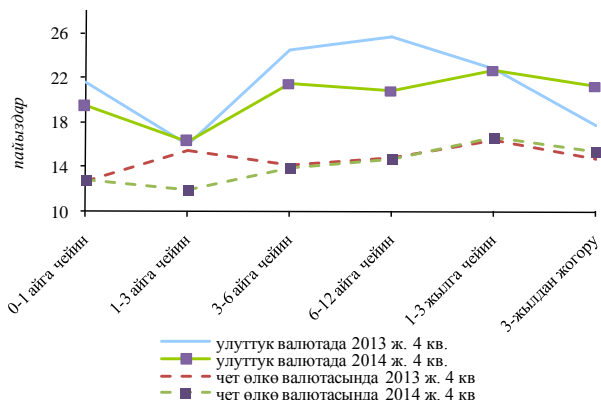
АКШ долларын бекемдөө факторунун таасири астында депозиттерди долларлаштыруу 48,8 пайыздан 56,3 пайызга чейин өскөн.

2014-жылдын төртүнчү чейрегинде улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 2013-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 0,5 п.п. төмөндөө менен 2,8 пайызды, ал эми чет өлкө валютасындагы аманаттар боюнча - 0,3 п.п. көбөйүү менен 1,1 пайызды түзгөн. Улуттук валютада талап боюнча төлөнүүчү жаңыдан кабыл алынган депозиттердин орточо салмактанып алынган пайыздык чени 2013-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 0,01 п.п. көбөйүү менен 1,4 пайызды түзгөн, мөөнөттүү депозиттер боюнча 2,4 п.п., 12,5 пайызга чейин көбөйгөн. Чет өлкө валютасындагы талап боюнча төлөнүүчү жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча чен 2013-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 0,1 пайызды түзүү менен өзгөргөн эмес, ал эми мөөнөттүү депозиттер боюнча - 0,5 п.п., 6,2 пайызга көбөйгөн.

Кредиттик рынок

2014-жылы коммерциялык банктар тарабынан кредиттөөнүн өсүш тенденциясы улуттук валютада сыяктуу эле, чет өлкө валютасында берилген кредиттердин эсебинен сакталган. Кредиттик ресурстардын бирден бир булагынан болуп, “Айыл чарбаны каржылоо-2” долбоору саналган, кароого алынган мезгилдин акырына берилген кредиттердин көлөмү 5,3 млрд. сомду түзгөн. 2014-жылдын акырына коммерциялык банктардын кредит портфелинин

3.2.10-график. Мөөнөттүүлүк категориялары боюнча улуттук валютадагы жана чет өлкө валютасындагы жаңы кредиттер боюнча чен

көлөмү жыл башынан тартып 45,9 пайызга жогорулоо менен 78,8 млрд. сомду түзгөн. Алардын ичинен улуттук валютадагы кредиттер 33,3 пайызга көбөйүү менен 33,4 млрд. сомду түзгөн, чет өлкө валютасындагы – сомдук эквивалентте 45,4 млрд. сомду түзгөн (+56,9 пайыз).

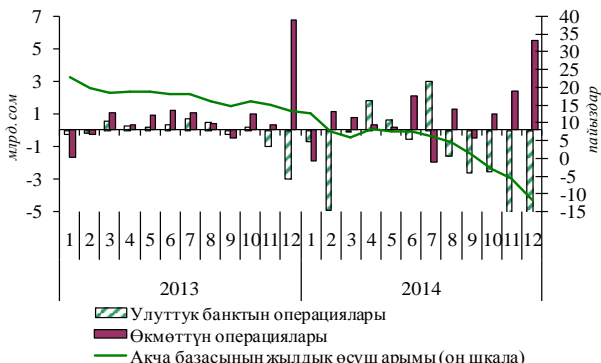
Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата кредит портфелин долларлаштыруу жыл башынан тартып 4,0 пайыздык пунктка көбөйүү менен 56,6 пайызды түзгөн.

2014-жылдын төртүнчү чейреги ичинде улуттук валютадагы жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 0,4 пайыздык пунктка төмөндөп, 21,4 пайызды түзгөн, чет өлкө валютасында - 0,3 пайыздык пунктка, 15,1 пайызга чейин көбөйгөн.

Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына мөөнөтүндө төлөнбөгөн кредиттердин үлүшү (жыл башынан тартып -1,1 п.п.) 2,2 пайызды, пролонгацияланган кредиттердин үлүшү 3,0 пайызды (-0,2 п.п.) түзгөн.

3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы

3.3.1-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын акча базасынын өзгөрүүсүнө операциялардын салымы

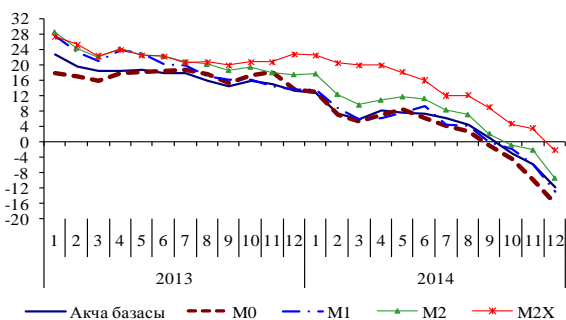

Акча базасы

Төртүнчү чейрек ичинде акча базасы 7,3 пайызга же 5,1 млрд. сомго төмөндөгөн. Акча базасынын төмөндөшүнө Улуттук банктын операциялары аны 14,0 млрд. сомго кыскартуу менен таасирин тийгизген, ал эми Өкмөттүн операциялары акча базасын 8,9 млрд. сомго көбөйткөн.

Улуттук банктын операцияларынын акча базасынын азаюусуна таасири негизинен, валюта рыногунда операциялар менен анын 12,9 млрд. сомго төмөндөшү менен шартталган.

3.3.2-график. Акча топтомдорунун номиналдык өсүш арымы (жылдык мааниде)

Акча топтомдору

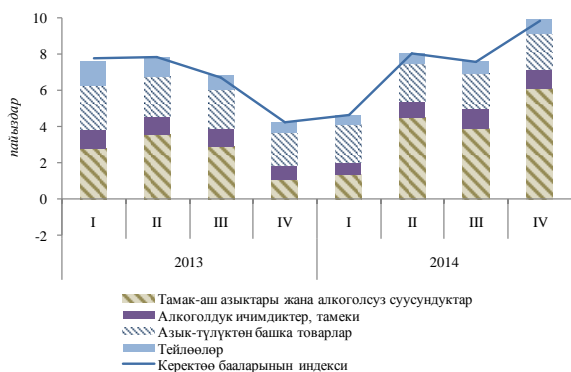
2014-жылдын төртүнчү чейрегинде акча топтомунун өзгөрүүсүнүн номиналдык арымы төмөндөө тенденциясына ээ болгон. Улуттук аныктамада банктардан тышкаркы акча (M0), тар мааниде колдонулуучу акча (M1) жана кеңири мааниде колдонулуучу акча (M2) тиешелүүлүгүнө жараша 10,3, 6,5 жана 4,3 пайызга төмөндөгөн, ошол эле учурда чет өлкө валютасындагы депозиттердин өсүшү, өзүндө чет өлкө валютасындагы депозиттерди камтыган M2X кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын 0,9 пайызга өсүшүн шарттаган (2013-жылдын төртүнчү чейрегинде анын өсүшү 6,7 пайызды түзгөн).

4-глава. Инфляция динамикасы

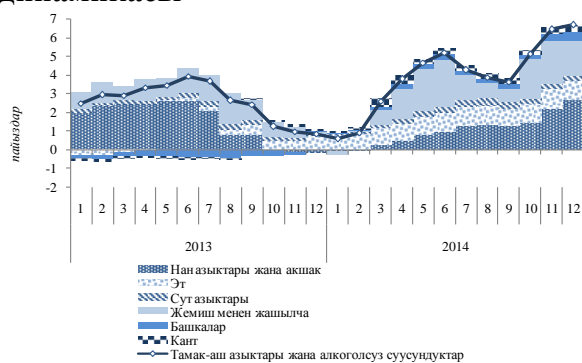
4.1. Керектөө бааларынын индекси

4.1.1-график. Керектөө баа индексинин динамикасы

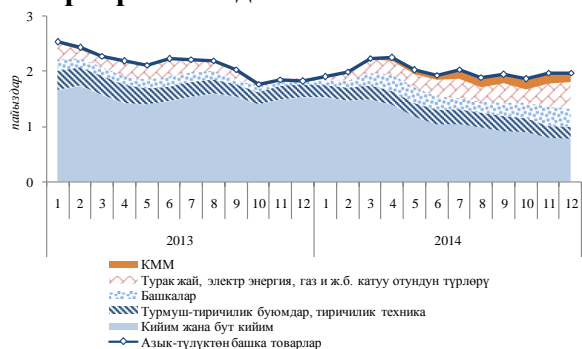
(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

4.1.2-график. Жылдык керектөө баа индексинде азык-түлүккө баа динамикасы

4.1.3-график. Жылдык керектөө баа индексинде азык-түлүктөн башка товарларга баа динамикасы

Улуттук статистика комитетинин маалыматына ылайык, 2014-жылдын төртүнчү чейреги ичинде инфляция 9,8 пайызды түзгөн (2014-жылдын 4-чейреги 2013-жылдын 4-чейрегине карата), 2013-жылы тиешелүү көрсөткүч 4,3 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Инфляциянын жылдык мааниси (2013-жылдын декабрь айына карата 2014-жылдын декабрь айы) 10,5 пайызды түзгөн.

2014-жылдын 4-чейрегинде өлкөдө баанын жалпы деңгээлинин жогорулоо динамикасын тышкы шарттардын жана ички факторлордун таасири шарттаган, атап айтканда сомго карата АКШ доллары курсунун чындалуусу, Казакстанда дан эгини түшүмү көлөмүнүн төмөндөшүнөн улам, аталган өлкөнүн буудайынын экспорттук баасынын көбөйүүсү, жергиликтүү айыл чарба секторунда өндүрүш көлөмүнүн төмөндөшү, ошондой эле турак жай коммуналдык чарба (ЖКХ) кызмат көрсөтүүлөрүнө тарифтердин жогорулашы болгон.

2014-жылдын төртүнчү чейрегинде керектөө баа индексинин өсүшүнө негизги салым азык-түлүк товарларына баанын 12,6 пайызга өсүшү менен камсыздалган. Мында, нан азыктарына ички баа Казакстан буудайына экспорттук баанын жогорулоосунан улам⁴ 11,7 пайызга өскөн (2014-жылдын төртүнчү чейрек ичинде эки жолу экспорттук баа көбөйгөн: октябрь айында орточо алганда 3,7 пайызга, ноябрь айында – 16,5 пайызга). Азык-түлүк тобуна кирген товарларга баанын өсүшүнүн кошумча факторунан болуп өлкөнүн айыл-чарбасындагы өндүрүш көлөмүнүн төмөндөшү эт, сүт азыктарынын 11,2 пайызга, мөмө жемиштердин, жашылчалардын – 28,2 пайызга кымбатташына алып келген.

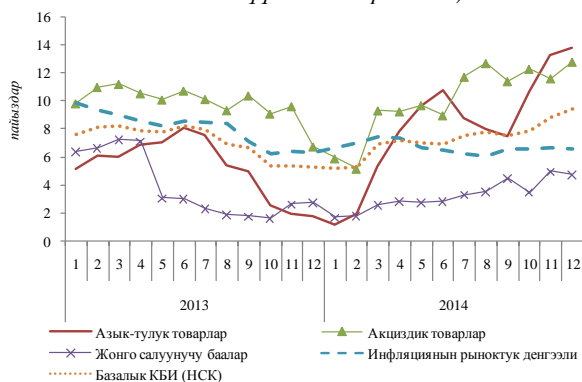
Кыргызстанга бул продукттарды импорттогон Россияда жана Украинада май алынуучу өсүмдүк мол түшүм бергендигинен, баанын жалпы деңгээлинин өсүшүнө басаңдатуучу таасирди “май жана тоң майлар” товардык тобунун керектөө баа индексинин 1,9 пайызга төмөндөшү тийгизген.

2013-жылдын төртүнчү чейрегине салыштырганда азык-түлүктөн башка товарларга баа индексинин өсүшү 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде 6,7 пайызды түзгөн. “Кийим-кече жана бут кийим” товарлар тобунун кымбатташы азык-түлүктөн башка товарларга баанын өсүшүнө

⁴Казакстан-Кыргызстан Луговая станциясына чейин жеткирүү

4.1.4-график. Товарлар тобу боюнча керектөө баа индексинин динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

олуттуу салым кошкон, ал 7,4 пайызга өскөн. Үй тиричилик буюмдары жана тиричилик техникалары 6,1 пайызга жана турак-жай коммуналдык чарбанын кызмат көрсөтүүлөрү 4,5 пайызга кымбаттаган. 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде күйүүчү-майлоочу материалдардын наркы 21,0 пайызга өскөн, мында өлкө ичинде суроо-талаптын азайышынан жана дүйнөлүк мунай заттар рыногунда баанын төмөндөшүнөн улам, кароого алынган мезгилдин акырында аталган товарга баа төмөндөгөн.

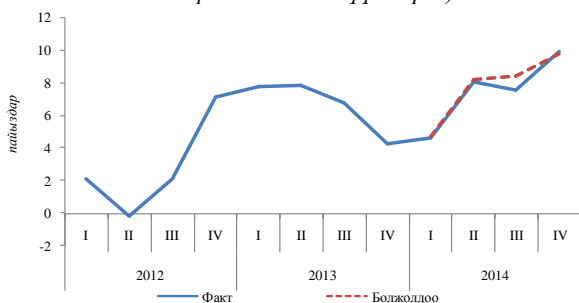
2014-жылдын төртүнчү чейрегинде акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баанын өсүшү 6,1 пайызды түзгөн (2013-жылдын төртүнчү чейрегинде – 4,2 пайыз). Бул топто индексин өсүшү, негизинен, эс алуу кызматтарына (+10,0 пайыз) жана билимге баанын (+8,8 пайыз) жогорулоосу менен шартталган. Бул топто баанын өсүшүн чектеген фактор катары мейманкана жана тойканалардын кызмат көрсөтүүлөрүнө баанын 0,7 пайызга төмөндөшү саналат.

Өткөн жылдын ушул эле чейрегине салыштырганда 2014-жылдын төртүнчү чейреги ичинде Улуттук статистика комитетинин ыкмасында эсептелинген базалык инфляция 8,7 пайызды түзгөн.

4.2. Болжолдоолор менен айкын маалыматтарды салыштыруу

4.2.1-график. Айкын жана болжолдоо түрүндө керектөө баа индексинин мааниси

(өткөн жылдын чейрегине тиешелүү чейрек)

Инфляциянын орточо чейректик деңгээли (2014-жылдын 4-чейреги/2013-жылдын 4-чейреги) болжолдонгон мааниден 0,1 п.п. төмөңжү түзүү менен 9,8 пайыз чегинде түптөлгөн. Болжолдонгон инфляция маанисинин айкын мааниден бир аз четтөөсү, иштетилбеген мунайга дүйнөлүк баанын төмөндөшүнүн натыйжасында инфляцияны азык-түлүктөн тышкаркы түзүүчүлөрүнүн жай арымы, ошондой эле Россия мунай заттары рыногунда дүнүнөн сунуштоо баасынын төмөндөшү менен шартталган.

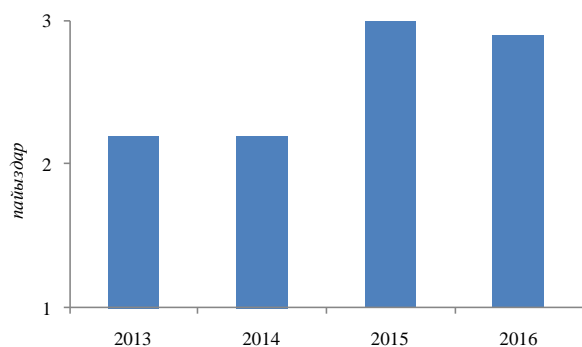
5-глава. Орто мөөнөттүк болжолдоо

5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдоолор

Негизги соода өнөктөштөр-өлкөлөрүн өнүктүрүүнүн болжолдоолору

5.1.1-график. АКШнын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү

(тиешелүү жылга карата жыл ичинде)

Маалымат булагы: «Блумберг» маалымат агенттиги

АКШ

2014-жылы ички суроо-талап жана негизги капиталга инвестициялар жогорулагандыктан, ошондой эле АКШга экспорттун өсүшүнөн улам, экономиканын жигердүү калыбына келтирүүсү байкалган. Орто мөөнөт мезгил ичинде ички дүң көлөмүнүн өсүш арымы 3,0 пайызга жакын деңгээлде болушу күтүлүүдө. Отун-энергетикалык товарларга карата төмөн баалар ички керектөөнүн мындан ары да чыңдалышына өбөлгө түзөт. Бул бюджет тартыштыгын орточо кыскартуу жана Федералдык резерв системасынын акча-кредит саясатын колдоо менен катар эле, экономикалык өсүштү эсептик чендин болжолдонгон жогорулоосуна карабастан колдойт. Экономика үчүн терс факторлордун ичинен америка валюта курсунун чыңдалышын жана Европа жана Япония өлкөлөрүндө экономикалык жигердүүлүктүн алсызданышын аташат. Мындай факторлордун таасири АКШда ички дүң өнүмүнүн анча чоң эмес үлүшү болгондуктан чектелет.

Мунайга карата төмөн баалар 2015-жылы инфляциянын орточо жылдык маанисине төмөндөтүүчү басымды көрсөтүшү күтүлүүдө, мындан улам керектөө баа индексинин өсүш арымы 2,2 пайызга жакын жогорулайт.

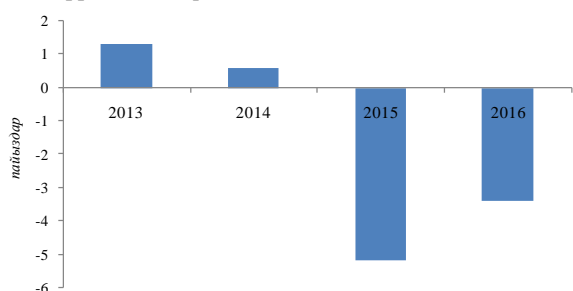
Россия

Россия экономикасынын 2015-2016-жылдарда өсүшү тууралуу болжолдоолор негизинен мунайга баанын кескин өзгөрүшү, санкцияларды күчөтүү тобокелдиги сыяктуу факторлордун терс таасиринен улам жана мамлекеттин түзүмдүк проблемалары менен катар эле, керектөө суроо-талабынын төмөндөшү жана капиталдын улантылып жаткан агылып чыгуусу жана геосаясаттын курчушу менен байланыштуу бир кыйла начарлаган. Алсак, 2015-жылы Россия Федерациясынын экономикасында 5,2 пайызга чейин (0,5 пайызга өсүштүн ордуна), ал эми 2016-жылы 3,4 пайызга чейин (1,5 пайызга өсүштүн ордуна) төмөндөө күтүлүүдө.

Мурдагыдай эле, рубль курсуна мунай рыногунда белгисиз баа жагдайы, капиталдын улантылып жаткан агылып чыгуусу жана Россиянын ири банктарына жана компанияларына карата санкциялардын аракетин, ошондой эле Батыш өлкөлөрү тарабынан Россияга каршы жаңы

5.1.2-график. Россиянын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү

(тиешелүү жылга карата жыл ичинде)

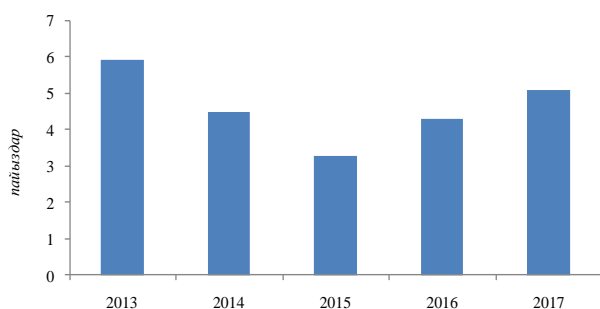
Маалымат булагы: «Блумберг» маалымат агенттиги

санкцияларды киргизүү тобокелдиги таасирин тийгизген.

Россияда инфляция мурдагыдай эле орус рублинин алсызданышынын жана азык-түлүктү импорттоонун динамикасынын таасири астында болот, ал 2015-жылдын биринчи жарым жылдыгынын акырына карата өз чегине жетүү менен бирок андан кийин рынокто керектөө суроо-талабынын кыскаруусуна байланыштуу ал басаңдай баштайт.

5.1.3-график. Казакстандын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү

(тиешелүү жылга карата жыл ичинде)

Маалымат булагы: «Блумберг» маалымат агенттиги, эл аралык финансы институттары

Казакстан

Казакстан Республикасы дүйнөлүк интеграциялык процесстерге жигердүү тартылгандыктан, өлкөгө орто мөөнөт мезгил ичинде таасирин тийгизе турган факторлордон болуп, дүйнөлүк экономиканын акырындык менен калыбына келүүсү, мунайга карата баанын туруксуздугу жана Украина-Россия кризисинин инвесторлордун регионго карата маанайына таасирин тийгизиши саналат. Натыйжада, Казакстандын 2015-2017-жылдарга каралган экономикасынын өсүшүнө баа берүү төмөндөө жагына каралып чыккан: Казакстан экономикасынын өсүш арымы 2015-жылы 3,3 пайызга чейин басаңдайт, ал эми 2017-жылга карата 5,1 пайызга чейин жогорулайт. Экономикалык өсүштүн жаңы драйвери болуп «Нурлы жол» инфраструктуралык өнүктүрүү программасы болоору күтүлүүдө, ал макроэкономикалык позиция тарабынан ички чогуу алгандагы суроо-талапты кеңейтүүгө түрткү берет жана глобалдуу белгисиздик орун алган мезгилде экономикалык өсүшкө кошумча колдоо көрсөтөт.

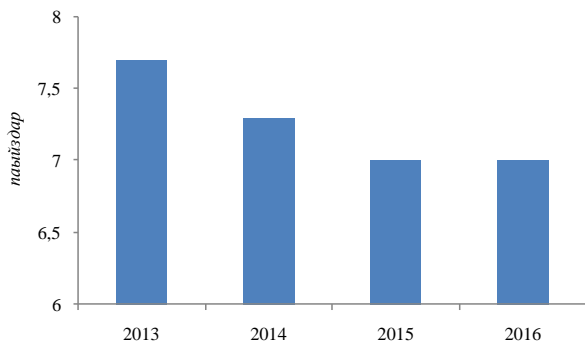
2015-жылы инфляция чеги 5-8 пайыз деңгээлинде, ал эми 2016-2018-жылдарда 5-7 пайыз деңгээлинде болоору белгиленген. Акча-кредит саясатында орто мөөнөт мезгил ичинде инфляциялык таргетирлөөгө өтүү үчүн негиз түзүлөт. Инфляциялык таргетирлөө тенге түрүндө жыйымдардын анык кирешелүүлүгүн жогорулатууга жана инфляциялык күтүүлөрдү төмөндөтүүгө мүмкүнчүлүк берет.

Кытай

Кытай экономикасынын өсүш көрсөткүчтөрү жогорку деңгээлде калганы менен ички дүң өнүмүнүн өсүш арымынын бара-бара төмөндөшү байкалган. Жакынкы жылдарда Кытай өкмөтү экономикалык реформаларды жүргүзүүнү улантаары күтүлүүдө, ал экономиканы түзүмдүк корректировкалоого, көп өндүрүштүк

5.1.1.4-график.Кытайдын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү

(тиешелүү жылга карата жыл ичинде)

Маалымат булагы: «Блумберг» маалымат агенттиги

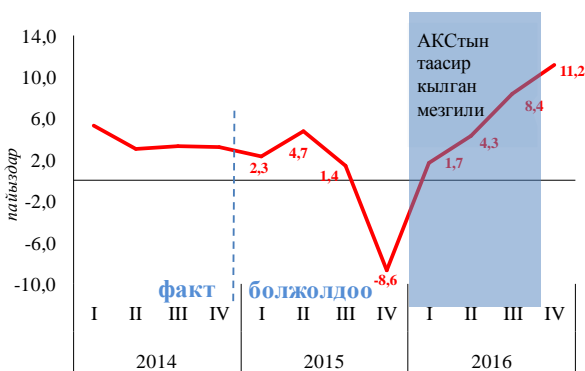
кубаттуулукту кыскартууга жана айлана-чөйрөнү булгоону чектөөгө багытталган. Аталган чаралар аз жигердүүлүктү, бирок ошол эле учурда экономиканын тендештирилген өсүшүнүн божомолдойт. Кыймылсыз мүлк рыногунун басаңдашы жана андан улам ушуга байланыштуу тармактарда суроо-талаптын алсызданышы экономикалык өсүшкө төмөндөтүү басым жасайт.

Өлкө бийлиги ички суроо-талаптын колдоосуна сыяктуу эле, экономиканын алгылыксыз жактарын кыскартууга негизделген салмактанган акча-кредит саясатын карманаары күтүлүүдө.

5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

5.2.1-график. Реалдуу ИДӨнү болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Экономиканын реалдуу секторун өнүктүрүү

Россияда экономикалык өсүштүн басаңдашы 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде тышкы соода жүгүртүлүшүнүн төмөндөөсүнө алып келген. Мында, экспорт 20 пайызга, ал эми импорт – 9 пайызга кыскарган. Мындан тышкары, 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде Россиядагы эмгек мигранттарынын акчалай которууларынын таза агылып кирүүсү доллар эквивалентинде 17 пайызга кыскарган. Кыска мөөнөттүк келечекте акча которуулар агымынын андан аркы кыскарышы күтүлгөн жана 2015-жылдын биринчи чейрегинин жыйынтыгы боюнча алардын агымы 30 пайызга кыскарат. Бул жагдайда тышкы сыяктуу эле, локалдык рынокто да керектөө суроо-талабынын төмөндөөсү күтүлөт.

2015-жылдын ичинде экономиканын өнүгүшүнө Улуттук банк тарабынан айыл чарба үчүн кредиттер сунушталат. Бул каражаттар болжолдоодо инвестициялык каражаттар катары эске алынат жана экономикалык өсүшкө гана таасирин тийгизет.

“Кумтөр” алтын кенинде техногендик факторлордун кесепетинен улам, өндүрүштүн басаңдашы тобокелдиги орун алгандыгын эске алуу менен 2015-жылы өндүрүштүн реалдуу мааниде 17 пайызга кыскарышы күтүлөт.

ИДӨгө кошумча кыйыр таасирди орто мөөнөткө каралган келечекте кыргыз өндүрүшүнүн атаандашуу артыкчылыктарын жогорулатуу аркылуу сомдун курсунун акырындык менен нарксызданышы тийгизет.

Бүгүндөй алганда, Кыргыз Республикасынын

экономикалык өсүшүнүн болжолдоосу 2015-жылы 1,8 пайыздан – 0,9 пайызга чейин төмөндөө жагына, 2016-жылы – 3,6 пайыздан 7,0 пайызга чейин жогорулоо жагына кайра каралган.

Инфляция

2014-жылдын IV чейрегинде “Brent” маркасындагы мунайга болгон дүйнөлүк баалар төмөндөө динамикасын уланткан жана баррелине 50 доллар деңгээлинде турган, бул ноябрдык болжолдоолордон бир кыйла төмөн. Дүйнөлүк азык-түлүк рынокто кыска мөөнөттүү мезгил ичинде баалардын олуттуу өзгөрүүлөрү күтүлбөйт. Экинчи жарым жылдыкта баалардын мурда болжолдонгонго караганда, акырындык менен өсүшү тобокелдиги сакталууда.

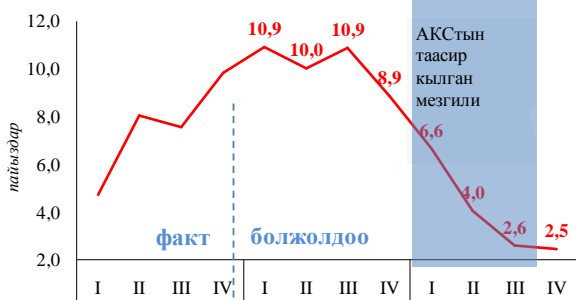
Локалдык рынокто инфляция 2014-жылдын төртүнчү чейрегинде негизинен, сунуштун ички таасирлерине (өсүмдүк өстүрүүдөн алынган продукциялардын көлөмүнүн төмөндөшү), ошондой эле сунуштун тышкы таасирлерине (Казакстандан келген буудайга экспорттук бааларынын өсүшү) менен шартталган. Тышкы таасир жылдын акыркы айларында көрүнгөндүктөн, 2015-жылдын I чейрегинде болжолдоо азык-түлүк товарларына ички баалардын мүмкүн болгон өсүү тобокелдигин эске алуу менен эсептелинген.

2014-жылдын 20-ноябрындагы №660 Кыргыз Республикасынын 2014-2017-жылдарга каралган жаңыланган орто мөөнөттүк тариф саясатына ылайык, 2015-жылдын январь айына электр жана жылуулук энергиясына тарифтердин өсүшү, ал эми 2015-жылдын февраль айына – бир кыйла төмөндөө каралган. Калктын 20 пайызы (олуттуу кирешеси менен 5-квинтилдик топко кирген) керектелген электр энергиясы боюнча белгиленген лимиттен (700Кв/с) артышы божомолдонот.

2015-жылдын экинчи чейрегинде бажы алымдарынын 2,5 пайыздык пунктка өсүү тобокелдиги эске алынган, бул, негизинен азык-түлүктөн башка товарларга таасирин тийгизет. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши тарабынан күйүүчү-майлоочу материалдарга акциздин базалык ченинин жогорулашы боюнча каралып жаткан сунуш күйүүчү-майлоочу материалдарга баалардын төмөндөөсү менен нивелирленери күтүлөт.

Орто мөөнөткө каралган келечекте акырындык менен начарлап, сомдун алмашуу курсу тарабынан инфляциялык басымдын орун алышынын сакталышы күтүлөт. Ошентип, 2015-

5.2.2-график. Инфляцияны болжолдоо
(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

жылдын биринчи чейрегинде орун алган инфляция жылдык мааниде алганда мурда болжолдонгон 11,1 пайыз деңгээлдин ордуна 10,9 пайызды түзөт. Орто мөөнөттүк келечекте инфляция боюнча баа берүүлөр төмөндөө жагында кайра каралган. Алсак, 2016-жылга инфляциянын жаңы болжолдоолору орточо 3,9 пайызды түзөт, ал эми мурдагы баа берүүлөр инфляция 8,8 пайыз деңгээлде түптөлөрү божомолдогон.

Төлөм теңдеми¹

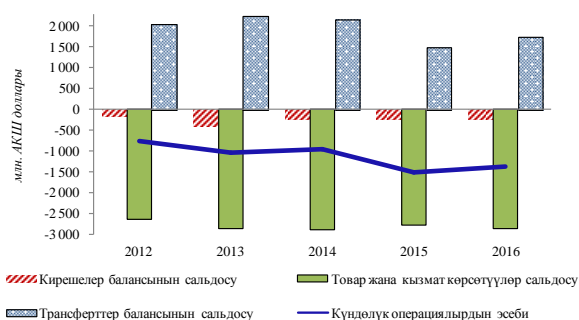
2015-жылы төлөм теңдеминин абалын аныктаган негизги фактор болуп Кыргыз Республикасынын Евразия Экономика Бирлигине кирүүсү саналат.

Отчеттук жылдын жыйынтыгы боюнча күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгы ИДӨгө карата 2014-жылдагы деңгээлден бир топ ашып (ИДӨгө карата 13,3 пайыз) 20,6 пайыз деңгээлинде болоору күтүлүүдө.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде абсолюттук мааниде алганда экспорттук түшүүлөргө салыштырганда импорттук түшүүлөрдүн озгон төмөндөшүнүн себебинен улам, өлкөнүн соода балансынын абалын жакшыртуу болжолдонууда.

Болжолдоого алынган мезгил ичинде импорт көлөмүнүн бүтүндөй 6,9 пайызга төмөндөшү күтүлүүдө. Евразия Экономика Бирлигине киргенден кийин тариф ченинин деңгээлинин жогорулоосунун² натыйжасында, импорттун кымбатташы, алыскы чет өлкөлөрдүн товардык гранттарын эске албаганда, импорттук берүүлөрдүн 5,7 пайызга кыскаруусуна алып келет. Мында, мамлекеттик инвестициялар программасынын алкагында гранттар көлөмүнүн көбөйүшү жана товардык гранттар көлөмүнүн 38,0 пайызга кезектеги өсүшү күтүлүүдө, бул натыйжада алыскы чет өлкөлөрдүн чогуу алгандагы импортунун 4,8 пайызга төмөндөшүнө алып келет. Алыскы чет өлкөлөрдөн алынган башка товарлардын импорттук түшүүлөрүнүн төмөндөшү³ Евразия Экономика Бирлигине кирген өлкөлөрдүн берүүлөрү менен жарым-

5.2.3-график. Күндөлүк операциялардын эсеби болжолдонгон маалыматтар боюнча

¹ Болжолдоо, мунай заттарын реэкспорттоо жана «алып сатарлардын» соода жүргүзүүсү боюнча кошумча эсептөөлөрдү эске алуу менен түзүлгөн.

² Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын баа берүүсү боюнча Евразия Экономика бирлигине кирбеген өлкөлөрдүн импортуна карата бажы ченинин жогорулашы 2015-жылы алыскы чет өлкөлөрдүн импортунун 7,4 пайызга кыскаруусуна алып келет. Кийим-кече, бут кийим, эт жана эт кошулган азыктар, чоюн, болот жана алюминийден жасалган конструкциялар, дары-дармектер, чоюн жана болот металлдары, жеңил автоунаалар, жыгач сыяктуу ири товардык түрлөрдүн түшүүлөрү кыскаруусу болжолдонууда.

³ Товардык гранттарды эске албаган товарлардын импорту.

жартылай компенсацияланат, ал эми мунайга карата дүйнөлүк баанын төмөндөшү жана энергия продукцияларды импорттоо көлөмүнүн кезектеги кыскарышы, бул КМШга кирген өлкөлөрдүн импорттук берүүлөрүнүн көлөмүн 9,0 пайыз деңгээлине төмөндөшүнө маанилүү ролду ойнойт.

“Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканасында алтынды казып алуу көлөмүнүн жана алтынга карата дүйнөлүк баанын болжолдонгон төмөндөшүнө байланыштуу, 2015-жылы экспорттун динамикасына негизги таасирин баалуу металлды экспорттоонун жалпы көлөмүнүн орто эсеп менен алганда 17,6 пайызга кыскарышы тийгизет. Евразия Экономика Бирлигинин алкагында соода жүргүзүүнүн жаңы шарттарына байланыштуу, бир кыйла маанилүү факторунан “алып сатарлардын” соода жүргүзүүсү боюнча кошумча эсептешүүсүнүн көлөмүнүн 33,0 пайызга төмөндөшү болгон. Ушуну менен бирге алтынды жана кошумча эсептешүүнү эске албаганда, экспорт көлөмү да 4,9 пайызга төмөндөйт, бул аталган Бирликтин алкагында бизнести жүргүзүүнүн жаңы эрежелерине көндүрүү шартында (сертификациядан өткөндүгүн тууралуу документти талап кылуу, Евразия Экономика Бирлигине кирген өлкөлөрдүн ишканалары тарабынан атаандаштык ж.б.)¹ күтүлүп жаткан айыл чарба жана жеңил өнөр жай продукцияларынын берүүлөрүнүн кыскарышы менен шартталат.

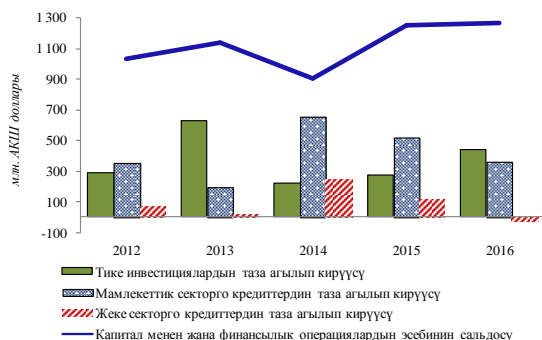
Россия Федерациясынын экономикасын өнүктүрүүнүн терс тенденциясы, ошондой эле орус рубль курсунун нарксызданышы жеке трансферттердин түшүүлөрүн 28,2 пайызга төмөндөшүнө түрткү берет. Ушуну менен катар эле, расмий сектор тарабынан алынган акча гранттарынын 58,5 пайызга төмөндөшү болжолдонууда. Натыйжада, болжолдоого алынган мезгил ичинде “күндөлүк трансферттер” беренеси боюнча таза агылып кирүү өткөн жылдын деңгээлинен 30,2 пайызга төмөн болушу болжолдонгон.

Күндөлүк эсептин тартыштыгын каржылоо адаттагыдай эле, биринчи кезекте 521,7 млн. АКШ доллар деңгээлинде² тышкы насыялардын

¹ Мында, Евразия Экономика Бирлигине Кыргызстандын өтүүсүнө техникалык жактан көмөк көрсөтүүнүн алдын ала шарттарына (чек араны куруу, техникалык жактан жөнгө салуу, санитардык, ветеринардык ж.б. ушул сыяктуу маселелерди чечүүгө карата Россия Федерациясы 200,0 млн. \$ жана Казакстан Республикасы 100,0 млн. \$ грант) ылайык техникалык жактан көмөк көрсөтүү боюнча чараларды ишке ашыруу бир жылдан үч жылга чейинки мезгил аралыгында жүзөгө ашырылаарын белгилеп кетүү зарыл.

² Анын ичинде мамлекеттик секторго 411,4 млн. АКШ доллар өлчөмүндө жана жеке секторго 110,3 млн. АКШ доллар өлчөмүндө.

5.2.4-график. Капитал менен операциялардын эсеби жана финансылык эсеп боюнча болжолдонгон маалыматтар

(займ) таза түшүүлөр жана тике чет өлкө инвестициялар (272,7 млн. АКШ доллар) эсебинен жана финансылык эсеп боюнча капиталдын агылып кирүү эсебинен жүзөгө ашырылат.

Натыйжада, төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 169,5 млн. АКШ долл. деңгээлинде терс мааниде түптөлөт. Улуттук банктын камдык активдеринин ордун жабуу деңгээли алгылыктуу деңгээлде калат (келечектеги импорттун 3,6 айы).

2016-жылы ИДӨгө карата күндөлүк операциялар эсебинин 17,3 пайызга чейин өсүшү күтүлүүдө.

Товарлардын экспорттук түшүүлөр көлөмүнүн озгон төмөндөшү¹ импорттук түшүүлөргө² салыштырганда соода тартыштыгынын 5,1 пайызга (2,8 млрд. АКШ долларга чейин) көбөйүүсүн аныктайт.

Кыргыз Республикасынын Евразия Экономика Бирлигине кирүүсүнө байланыштуу, Россия Федерациясындагы жана Казакстандагы эмгек мигранттардын ишинин шарттарында күтүлүп жаткан оң өзгөрүүлөр, ошондой эле орус рублинин алмашуу курсун турукташтыруу, бул 2016-жылы 18,2 пайызга өсүүчү жеке трансферттердин түшүүлөр көлөмүнө оң таасирин тийгизет. Расмий трансферттердин түшүүлөр көлөмүнүн 59,0 пайызга кыскаруусун эске алуу менен бүтүндөй алганда, күндөлүк трансферттер боюнча түшүүлөр 2015-жылдагы деңгээлден 15,3 пайызга (1,7 млрд. АКШ доллар) жогору болоору күтүлүүдө.

Тике инвестициялардын таза агылып кирүүсүнүн 438,1 млн. АКШ долларга чейин көбөйүүсү, ошондой эле тышкы кредиттердин түшүүлөрүнүн 360,1 млн. АКШ доллар өлчөмүндөгү таза көлөмү, финансылык эсеп боюнча түшүүлөрдүн негизги суммасын камсыздайт.

2016-жылдын жыйынтыгы боюнча төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 74,2 млн. АКШ доллар өлчөмүндө терс түптөлөрү болжолдонууда. Камдык активдер товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импорттун 3,5 айга ордун жабат.

¹«Алып сатарлардын» соода жүргүзүүсү боюнча кошумча эсептөөлөр көлөмүнүн 50,0 пайызга мындан аркы кыскаруусунан улам, негизинен КМШга кирген өлкөлөрдүн түшүүлөр эсебинен 11,5 пайызга төмөндөшү; алыскы чет өлкөлөргө экспорттоо 0,6 пайызга төмөндөйт, бул алтынды чыгаруу көлөмүнүн 2,6 пайызга төмөндөшү менен шартталган. Алтынды жана кошумча эсептөөлөрдү эске алуусуз экспорт 0,8 пайызга төмөндөйт.

² Болжолдоолор боюнча алыскы чет өлкөлөрдөн импорттук агымдардын бир бөлүгүн кайрадан багыттоо эсебинен КМШга кирген өлкөлөрдөн түшүүлөр көлөмүнүн 8,2 пайызга көбөйүшү күтүлүүдө; алыскы чет өлкөлөрдөн импорттоо 8,3 пайызга төмөндөйт.